

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Michaela Krausová

Ochrana hospodářské soutěže – blokové výjimky

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Mgr. Vít Horáček, Ph.D.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 29. června 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Michaela Krausová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce, JUDr. Mgr. Vítu Horáčkovi, Ph.D., za dobré vedení mé práce, užitečné rady, ochotu a trpělivost.

Obsah

Úvod.....	3
1. Ochrana hospodářské soutěže a její základní pojmy.....	5
1.1. Hospodářská soutěž a soutěžní právo.....	5
1.1.1. Ochrana hospodářské soutěže	5
1.1.2. Dělení a povaha soutěžního práva.....	7
1.2. Oblasti, ve kterých se uplatňují blokové výjimky.....	7
1.2.1. Oblast dohod narušujících hospodářskou soutěž.....	7
1.2.2. Oblast státní podpory	9
1.3. Pojmy související s ochranou hospodářské soutěže	11
1.3.1. Podnik, soutěžitel	11
1.3.2. Relevantní trh.....	11
1.3.3. Znaky skutkové podstaty.....	13
1.3.4. Spotřebitelský blahobyt a dynamická efektivita	14
2. Právní úprava blokových výjimek	16
2.1. Současná právní úprava v právu EU	16
2.2. Vývoj právní úpravy v právu EU	17
2.3. Současná právní úprava v právu ČR	19
2.4. Vývoj právní úpravy v právu ČR.....	20
3. Obecný výklad o blokových výjimkách.....	24
3.1. Pojem bloková výjimka	24
3.1.1. Výjimka ze zákazu určitého chování	24
3.1.2. Legální výjimka	24
3.1.3. Bloková výjimka	25
3.1.4. Výjimka de minimis.....	26
3.2. Vydávání blokových výjimek	27
3.2.1. Zmocnění k vydávání a forma blokových výjimek v oblasti dohod	27
3.2.2. Zmocnění k vydání a forma blokových výjimek v oblasti státní podpory	27
3.3. Struktura nařízení o blokových výjimkách	28
4. Jednotlivé druhy blokových výjimek	31
4.1. Blokové výjimky v oblasti dohod narušujících hospodářskou soutěž	31
4.1.1. Dělení blokových výjimek	31

4.1.2. Vertikální dohody.....	31
4.1.3. Vertikální dohody v odvětví motorových vozidel.....	33
4.1.4. Dohody v oblasti pojišťovnictví.....	34
4.1.5. Specializační dohody	36
4.1.6. Dohody v oblasti dopravy a přepravy	37
4.1.7. Dohody v oblasti výzkumu a vývoje.....	40
4.1.8. Dohody o převodu technologií.....	41
4.1.9. Dohody v oblasti zemědělství	43
4.2. Blokové výjimky v oblasti státní podpory	43
4.2.1. Modernizace státní podpory	43
4.2.2. Obecné nařízení o blokových výjimkách (GBER).....	44
4.2.3. Další blokové výjimky v oblasti státní podpory.....	46
5. Vztah blokových výjimek v obou oblastech	47
5.1. Porovnání blokových výjimek v obou oblastech	47
5.2. Vzájemný přesah blokových výjimek	47
5.3. Kumulace blokových výjimek	48
Závěr	49
Seznam zkratk	51
Seznam použité literatury.....	54
Právní předpisy	54
EU:	54
ČR:	56
Soft-law:.....	57
Učebnice a monografie	58
Judikatura	58
Soudní dvůr EU:.....	58
Komise:	59
Internetové zdroje	59
Název práce v anglickém jazyce	60
Abstract	60
Klíčová slova.....	62

Úvod

Hospodářská soutěž je základním nástrojem pro fungování jednotlivých státních ekonomik a také jednou z hlavních oblastí spolupráce v rámci Evropské unie. Lze ji vymezit jako soupeření dvou či více hospodářských subjektů na jedné straně tržních vztahů, ať se jedná o stranu nabídkovou nebo stranu poptávkovou, za účelem dosažení co nejlepšího hospodářského výsledku. Tímto soupeřením zároveň subjektům na druhé straně tržních vztahů vzniká objektivní možnost volby mezi jednotlivými nabídkami či poptávkami soutěžitelů.¹ Právo na ochranu hospodářské soutěže, tedy soutěžní právo, pak zajišťuje, aby na trhu nedocházelo k omezování hospodářské soutěže či k jejímu úplnému vyloučení.

Tato práce se zaměřuje na blokové výjimky v hospodářské soutěži, které představují určitá vynětí ze zákazu nebo omezení různých jednání na trhu, přičemž může jít o soutěžní jednání podniků nebo o zásahy ze strany státu. Cílem této práce je poskytnout výklad blokových výjimek v obou oblastech soutěžního práva, ve kterých se vyskytují, tedy v oblasti zakázaných dohod narušujících hospodářskou soutěž a v oblasti nedovolené státní podpory. Tento přístup k výkladu blokových výjimek je vzhledem ke značné odlišnosti těchto oblastí komplikovaný a mnoho autorů mu zatím pozornost nevěnovalo. Přesto zastávám názor, že vzhledem k účelu blokových výjimek spolu obě tyto oblasti souvisí.

Kromě úvodu a závěru je práce rozdělena do pěti kapitol. Vzhledem k dalšímu omezení výkladu na blokové výjimky je na začátku této práce nutné se nejprve vpravit do základních pojmů, institutů a cílů soutěžního práva, jakož i vymezit obě dvě zmíněné oblasti. Vzhledem k určení této práce zejména odborné veřejnosti, u které je určitá základní znalost problematiky předpokládána, není účelem první části poskytnout vyčerpávající výklad, ale pouze vyzdvihnouti toho nejpodstatnějšího pro další zkoumání blokových výjimek.

Ve druhé kapitole vymezují základní právní úpravu obou oblastí, zejména ustanovení týkajících se blokových výjimek, a dále popisují vývoj právní úpravy až do dnešní podoby.

Podrobněji na blokové výjimky se zaměřuji v kapitole třetí. Podávám zde výklad samotného pojmu výjimka, legální výjimka, bloková výjimka a výjimka *de minimis*.

¹ Munková, J., Kindl, J., Svoboda, P. Soutěžní právo. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012, s. 3.

Také se věnuji zmocnění k jejich vydávání a běžné struktuře nařízení o blokové výjimce.

Ve čtvrté kapitole poskytuji přehled, stručnou charakteristiku a kritické zhodnocení jednotlivých blokových výjimek, a to podle oblastí soutěžní práva, ve kterých je můžeme nalézt.

V páté kapitole pak blokové výjimky v obou těchto oblastech porovnávám, co se týče jejich vzájemného přesahy či možné kombinace a vlivu na hospodářskou soutěž.

Na závěr shrnuji významy blokových výjimek a pokouším se o zhodnocení efektivnosti ochrany hospodářské soutěže jejich prostřednictvím.

1. Ochrana hospodářské soutěže a její základní pojmy

1.1. Hospodářská soutěž a soutěžní právo

1.1.1. Ochrana hospodářské soutěže

Hospodářská soutěž není v současném českém právu obecně definována,² ale zjednodušeně lze říci, že představuje soupeření jednotlivých hospodářských subjektů či jejich uskupení na nabídkové nebo poptávkové straně trhu za účelem dosažení co nejlepšího hospodářského výsledku. Tvoří v podstatě základ tržní ekonomiky³ a v zájmu ochrany hospodářských subjektů a všech dalších účastníků působících na obou stranách tržních vztahů jsou na ni kladeny jisté požadavky. V hospodářské soutěži by jednak měla být garantována soutěžní svoboda ve smyslu volného přístupu na trh a otevřenosti soutěže všem subjektům a jednak by zde měl být zajištěn určitý standart spotřebitelského blahobytu, aby svobodná soutěž nebyla vedena právě na úkor spotřebitelů. Dále by mj. v hospodářské soutěži nemělo být bráněno všeobecnému pokroku a popř. rozvoji a sdílení nových technologií.

Ponechání plnění těchto požadavků pouze na autoregulační funkci svobodné soutěže se v minulosti ukázalo jako nedostatečné, a proto je zde vyžadován zásah veřejné moci za účelem dosažení co nejvíce spravedlivé hospodářské soutěže.⁴ Děje se tak prostřednictvím soutěžního práva, které lze obecně definovat jako *"soubor právních norem upravujících hospodářskou soutěž mezi podnikateli působícími na trhu a vstupujícími mezi sebou navzájem do soutěžních vztahů."*⁵

Základním prvkem hospodářské soutěže je existence konkurence, tedy stav, kdy si jednotliví soutěžitelé navzájem konkurují v kvalitě, kvantitě, či způsobu nabízení jejich zboží a služeb. Při podmínkách dokonalé konkurence by všichni soutěžitelé měli stejné možnosti, stejný přístup na trh, dostupné stejné technologie a stejné materiály, což bohužel v reálné hospodářské soutěži neplatí. V přirozeném prostředí se vyskytuje

² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ani zákon č. 143/2001 Sb., o ochranné hospodářské soutěži a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), ve znění pozdějších předpisů, hospodářskou soutěž nedefinují, ale její definici dovozovanou z předchozí právní úpravy obsažené v § 41 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, lze uplatnit i nadále.

³ Eliáš, K., Bejček, J., Hajn, P., Ježek, J. a kol. Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 521

⁴ Munková, Kindl, Svoboda, cit. 1, s. 4.

⁵ Munková, Kindl, Svoboda, cit. 1, s. 22.

mnoho nedokonalostí, a proto se teorie i praxe snaží najít nejvhodnější možné řešení, ať již odstraňováním nedokonalostí, či kompenzací nedokonalostí jinými nedokonalostmi. Snaze najít tuto přijatelnou úroveň nedokonalé konkurence odpovídá tzv. model funkční soutěže (*workable competition*), který byl prezentován Soudním dvorem EU v jeho rozsudku v případě Metro z roku 1977.⁶ Ve spojitosti s modelem funkční soutěže můžeme pozorovat posun dnešního soutěžního práva od příliš striktních a formálních pravidel k více individuálnímu a materiálnímu posuzování, zda a nakolik může či je hospodářská soutěž ve skutečnosti narušena. Dít se tak může například zaváděním systému předběžných notifikací určitých jednání, vytvořením pravidla *de minimis* či přijetím blokových výjimek.

Vedle cíle soutěžního práva v podobě integrace vnitřního trhu EU, což už dnes, v době jeho téměř úplné integrace, poněkud ztrácí na významu, je jako hlavní, a někdy i jediný, cíl soutěžního práva často uváděna ochrana a zvyšování spotřebitelského blahobytu. Přestože zúžení cílů soutěžního práva na jeden jediný by vedlo k podstatnému zjednodušení v praxi, ať už se jedná o *a priori* vytváření právních norem či o následné posuzování chování jednotlivých podniků na trhu, díky obrovskému vlivu některých podniků či hospodářské soutěže na určitých trzích na všechny složky lidského života a lidské společnosti je nutné, aby si soutěžní politika stanovila i další cíle, které přispívají nebo jsou dokonce nezbytné pro blaho lidské společnosti či její organizace. Do demonstrativního výčtu takovýchto cílů lze zařadit například ochranu životního prostředí, svobodné podnikání spojené s volným pohybem osob, zboží, služeb a kapitálu v rámci EU, ochranu práv duševního vlastnictví, zvyšování zaměstnanosti a tak podobně.

Tyto jednotlivé cíle nejen soutěžní politiky, ale všeobecně hospodářské politiky, v průběhu času nabývají či ztrácí na významu a ne vždy jdou ruku v ruce s maximalizací spotřebitelského blahobytu. Jak ukazuje zkušenost či někteří autoři komentují,⁷ existence většího počtu cílů hospodářské soutěže, které nejsou vždy ve vzájemném souladu, nutně vede k příliš kazuistické úpravě, řešením ad hoc a kompromisům, které nemusí představovat řešení právě dlouhodobého charakteru. Proto vyvažování jednotlivých zájmů a snaha o naplnění těch správných cílů není zrovna

⁶Rozsudek ESD ze dne 25. října 1977. Metro proti Komisi. Ve věci C-26/76.

⁷Munková, Kindl, Svoboda, cit. 1, s. 41.

jednoduchou disciplínou, jak by se na první pohled mohlo zdát. S tímto problémem se EU snaží vypořádat mimo jiné i prostřednictvím blokových výjimek.

1.1.2. Dělení a povaha soutěžního práva

Soutěžní právo je velmi široký pojem a podle různých hledisek ho můžeme vnitřně rozdělit. Tato dělicí hlediska se vzájemně více či méně prolínají, přičemž můžeme brát ohled na zájmy, které se soutěžní právo snaží chránit, na soukromoprávní nebo veřejnoprávní povahu norem soutěžního práva, na autoritativní dohled soutěžních úřadů a jejich roli v případě porušení soutěžních pravidel, na řešení sporů a případnou náhradu škody. Základním dělením soutěžního práva v širším smyslu je dělení na právo proti nekalé soutěži a právo na ochranu hospodářské soutěže, tedy soutěžní právo v užším smyslu.⁸ Stranou od tohoto dělení někdy stojí ještě státní a evropská politika veřejné podpory. Já pro účely této práce vycházím z dělení soutěžního práva v užším smyslu na následující oblasti: (i) oblast dohod narušujících hospodářskou soutěž; (ii) oblast zneužití dominantního postavení; (iii) oblast koncentrace na trhu; a (iv) oblast státní podpory.

Velká část soutěžního práva se pohybuje v soukromoprávní rovině, a proto je ovládaná zásadou legální licence, tedy *co není zákonem zakázáno, je dovoleno*. Soutěžní právo tedy upravuje zejména omezení či zákazy takových jednání, která mají v úmyslu nebo za následek narušení hospodářské soutěže, neboli neurčuje, jak se hospodářské subjekty chovat mají, ale jak se chovat nemají. V této souvislosti jsou pak stanoveny různé sankce a jiné následky při porušení těchto pravidel. Odtud vyplývá deliktivní povaha soutěžního práva, kdy se může jednat o delikty civilní, nebo správní. Toto však neplatí v případě oblasti státních podpor, kdy jsou pravidla zaměřena zejména na chování členských států.

1.2. Oblasti, ve kterých se uplatňují blokové výjimky

1.2.1. Oblast dohod narušujících hospodářskou soutěž

První oblastí a zároveň z hlediska blokových výjimek obsáhlejší je oblast dohod a jednání ve vzájemné shodě zakázaných dle čl. 101 odst. 1 Smlouvy o fungování

⁸ Munková, Kindl, Svoboda, cit. 1, s. 25.

Evropské Unie (dále jen „SFEU“)⁹. Jak dané ustanovení uvádí, „[s] vnitřním trhem jsou neslučitelné, a proto zakázané, veškeré dohody mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě, které by mohly ovlivnit obchod mezi členskými státy a jejichž účelem nebo důsledkem je vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na vnitřním trhu“.

Dohodami mezi podniky se rozumí jakékoli smlouvy v právním smyslu, ať se jedná o smlouvy písemné, ústní či neformální gentlemanské dohody. Tyto dohody mohou být uzavírány jak mezi vzájemnými konkurenty působícími na téže úrovni trhu, tzv. horizontální dohody, tak mezi podniky na různých úrovních trhu, kteří si navzájem přímo nekonkurují, tzv. vertikální dohody.¹⁰ Jak vyplývá z evropské judikatury, za dohody mohou být posuzována i některá zdánlivě jednostranná jednání, jako např. neformální podmínka pro uzavření smlouvy o distribuci,¹¹ údaj na faktuře informující o určitém omezení¹² a podobně. V těchto případech by tedy vždy mělo být usuzováno z existence jakékoli shody vůlí mezi soutěžiteli, tedy z jejich shodného postupu. Pro dohody mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě bude v této práci nadále používán souhrnný výraz „dohody“.

Obecně lze však shrnout že soutěžní právo v oblasti dohod narušujících hospodářskou soutěž reguluje chování podniků, přičemž uzavírání dohod narušujících hospodářskou soutěž je přímo zakázané v primárním právu EU, nestanoví-li SFEU jinak. Pravidla na ochranu hospodářské soutěže se zaměřují zejména na dohody horizontální, které jsou pro hospodářskou soutěž více škodlivé, protože mohou vést k výraznému omezení či uzavření přístupu na trhu a tedy i oslabení konkurenčního prostředí na něm. Z tohoto důvodu jsou pravidla pro uzavírání horizontálních dohod přísnější a horní hranice společného podílu podniků na relevantním trhu výrazně nižší, jak bude ostatně popsáno v jiné kapitole této práce.

⁹ Do 1. prosince 2009, kdy nabyla účinnosti Lisabonská smlouva, se jednalo o čl. 81 až 89 Smlouvy o ES, které ovšem byly obsahově shodné. Při výkladu týkajícím se daných ustanovení je nutno brát ohled na úpravu platnou v době výkladu (zejména u judikatury).

¹⁰ Rozsudek ESD ze dne 13. července 1966. *Établissements Consten S.à.R.L. a Grundig-Verkaufs-GmbH proti Komisi*. Spojené věci 56 a 58/64.

¹¹ Rozsudek ESD ze dne 25. října 1983. *Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft AEG-Telefunken AG proti Komisi*. Ve věci č. 107/82. Jednalo se o neformální podmínku v podobě dodržování cen, která byla vyžadována pro přijetí do selektivního distribučního systému.

¹² Rozsudek ESD ze dne 11. ledna 1990. *Sandoz prodotti farmaceutici SpA Proti Komisi*. Ve věci č. 277/87. Jednalo se o uvedení údaje o zákazu vývozu na faktuře.

1.2.2. Oblast státní podpory

Oblast státní podpory je naopak oblastí, kde je regulováno chování členských států, které by mohlo narušit hospodářskou soutěž. Státní podpora je vykládána velmi široce a jsou pro ni užívána různá označení. Pojem *státní podpora* je pojem používaný v českém znění evropského práva, i když by byl možná vhodnější překlad *státní pomoc* (*state aid*). Česká právní úprava oproti tomu používá pojem *veřejná podpora*, který lépe vystihuje jeho obsah, ale v praxi jsou tyto pojmy zaměnitelné a užívány jako synonyma. Pro přehlednost bude v této práci nadále používáno tzv. evropského pojmu „státní podpora“.

Vymezení pojmu státní podpora bylo otázkou dlouhodobějšího vývoje, a to zejména ve výkladové praxi Komise a Soudního dvora EU. Primární právo obsahuje jen velmi strohé vymezení, které je pro bližší aplikaci soutěžněprávních pravidel nedostatečné. Dle čl. 107 odst. 1 SFEU jsou „*[p]odpory poskytované v jakékoli formě státem nebo ze státních prostředků, které narušují nebo mohou narušit hospodářskou soutěž tím, že zvýhodňují určité podniky nebo určitá odvětví výroby, [...] pokud ovlivňují obchod mezi členskými státy, neslučitelné s vnitřním trhem, nestanoví-li Smlouvy jinak.*“ Výkladu státní podpory ve smyslu čl. 107 odst. 1 SFEU, tedy státní podpory neslučitelné s vnitřním trhem, se věnuje rozsáhlá judikatura Soudního dvora EU, kdy soud zkoumal, jaké prostředky lze zahrnout do veřejných zdrojů¹³, jaké subjekty lze podřadit pod stát a jaké formy lze za státní podporu považovat.

Státní podpora neslučitelná s vnitřním trhem není tedy primárně zakázána,¹⁴ ale její slučitelnost, a tedy dovolenost, smí ve výsledku posuzovat pouze Komise,¹⁵ která má být o zamýšlené státní podpoře předem informována na základě notifikační povinnosti členských států.¹⁶ Komise, popřípadě Soudní dvůr EU, při posuzování slučitelnosti podpory s vnitřním trhem musí vycházet z rozhodovací praxe, ve které se naštěstí Komise i Soudní dvůr EU více méně shodují. Za nejvýznamnější judikát

¹³ Např. Rozsudek ESD ze dne 22. března 1977. *Iannelli & Volpi SpA proti Ditta Paolo Meroni*. Ve věci č. 74/76. Jednalo se o podporu producentů papíru a celulózy ze zdrojů získaných zdaněním producentů a cel z papírenských produktů; dále Rozsudek ESD ze dne 21. března 1991. *Italská republika proti Komisi (ENI-Lanerossi)*. Ve věci C-303/88. Jednalo se o subjekt působící na kapitálových trzích, který byl zřízen zákonem a jehož statutární orgány byly jmenovány členy vlády.

¹⁴ Malíř, J. *Právo veřejných podpor Evropské unie. Zákaz poskytování veřejných podpor a výjimky z tohoto zákazu*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2013. s. 169 až 170.

¹⁵ Janků, M. Mikušová, J. *Veřejné podpory v soutěžním právu EU*. I. vydání. Praha : C.H.Beck, 2012, s. 19.

¹⁶ Čl. 108 odst. 3 SFEU.

týkající se vymezení státní podpory ve smyslu čl. 107 a násl. SFEU lze označit rozhodnutí ve věci Tubemeuse,¹⁷ z něhož lze odvodit čtyři materiální znaky takovéto státní podpory, které musí být splněny kumulativně.

Státní podpora je neslučitelná s vnitřním trhem, pokud poskytuje příjemci podpory komparativní výhodu, která ho zvýhodňuje oproti ostatním ekonomickým subjektům na relevantním trhu a kterou by za běžných tržních podmínek nezískal. Pro určení, zda podnik získal takovou komparativní výhodu, se používají různé metody, nejvýznamnějšími jsou tzv. princip soukromého investora (*MEIP = market economy investor principle*) či princip soukromého věřitele.¹⁸ Dále státní podpora musí být poskytnuta členským státem z jeho, tedy veřejných zdrojů, ať už se jedná o poskytnutí podpory z veřejných rozpočtů či prostřednictvím podniků vlastněných členským státem. Třetím kritériem je, že státní podpora je selektivní, kdy členský stát uděluje podporu jen vybraným podnikům či odvětvím. Selektivita je nežádoucí, protože může podniky motivovat k odchodu z trhů a odvětví, kde není poskytována tak příznivá podpora jako jinde. Na druhou stranu je selektivita prosazována samotnou Komisí, což je patrné právě v případě blokových výjimek, avšak nutno podotknout, že zde tak Komise činí s cílem snižovat či kompenzovat nevýhody způsobené vlastnostmi daných odvětví či podmínkami na relevantních trzích.¹⁹ A posledním znakem je narušení obchodu mezi členskými státy.

Ne všechny výhody poskytnuté státem lze považovat za státní podporu. O státní podporu ve smyslu čl. 107 odst. 1 SFEU se nejedná v případě opatření směřující k fyzickým osobám jako nepodnikatelům²⁰ či zvýhodnění poskytnuté za účelem kompenzace hospodářských ztrát, které stát vystupující jako soukromoprávní subjekt způsobil.²¹

Co se týče formy poskytované podpory, může se jednat jednak o podporu poskytovanou státem aktivně, kdy stát finanční prostředky přímo poskytuje, např. dotace, subvence, či o podporu pasivní, kdy se stát naopak vzdává příjmu finančních

¹⁷ Rozsudek ESD ze dne 21. března 1990. Belgické království proti Komisi (Tubemeuse). Ve věci C-142/87.

¹⁸ K těmto metodám blíže viz Janků, Mikušová, cit 14, s. 23-27.

¹⁹ Janků, Mikušová, cit 14, s. 28.

²⁰ Rozhodnutí Komise ze dne 24. ledna 2007 ve věci státní podpory č. C 52/2005 (ex NN 88/2005, ex CP 101/2004), kterou Italská republika poskytla formou příspěvku na nákup digitálních dekodérů. (Úř. věst. L 147, 8.6.2007, s. 1).

²¹ Janků, Mikušová, cit 14, s. 26-27.

prostředků poskytnutím výhody či daňového zvýhodnění. Formě podpory se blíže věnují pravidla týkající se blokových výjimek v oblasti státní podpory.

1.3. Pojmy související s ochranou hospodářské soutěže

1.3.1. Podnik, soutěžitel

Základními adresáty norem soutěžního práva, tedy zejména v oblasti dohod narušujících hospodářskou soutěž a zneužití dominantního postavení, jsou podniky. Přestože pravidla týkající se státní podpory míří na poskytovatele podpory, tedy členské státy, státní podporou jsou opět nejvíce ovlivněny právě ony. Pojem *podnik* (*undertaking*) je využíván zejména v evropském soutěžním právu a byl definován v judikatuře Soudního dvora EU převážně v průběhu osmdesátých let.²² Podnikem lze rozumět každou hospodářskou jednotku vykonávající hospodářskou činnost, za kterou se považuje jakákoli činnost spočívající v nabízení zboží a služeb na určitém trhu.

České soutěžní právo používá pojmu *soutěžitelé*, který také vymezuje v § 2 odst. 1 ZOHS jako „*fyzické a právnické osoby, jejich sdružení, sdružení těchto sdružení a jiné formy seskupování, a to i v případě, že tato sdružení a seskupení nejsou právníckými osobami, pokud se účastní hospodářské soutěže nebo ji mohou svou činností ovlivňovat, i když nejsou podnikateli.*“

Jak je z obou definic patrné, převážila zde ekonomická realita, kdy určující je každá hospodářská aktivita schopná ovlivnit trh bez ohledu na to, jestli je či není primárně zaměřená na dosažení zisku.²³ Pro oblast ochrany hospodářské soutěže tedy lze pojmy „podnik“ a „soutěžitel“ považovat za totožné a tak je bude užíváno i v této práci.

1.3.2. Relevantní trh

Definice relevantního trhu byla vyvinuta ve vztahu ke zneužití dominantního postavení, ale její aplikace je neméně podstatná i v ostatních oblastech soutěžního

²² Nejvýznamnějšími rozhodnutími: Rozsudek ESD ze dne 12. července 1984. Hydrotherm Gerätebau GmbH proti Compact del Dott. Ing. Mario Andreoli & C. Sas. (Hydroterm). Ve věci č. 170/83. Rozsudek ESD ze dne 23. dubna 1991. Klaus Höfner and Fritz Elser proti Macrotron GmbH (Höfner & Elser v Macrotron GmbH). Ve věci C-41/90.

²³ Důvodová zpráva k ZOHS, praxe ÚOHS

práva. Pojem se vyvíjel v judikatuře Soudního dvora EU,²⁴ přičemž se zde utkávaly dva hlavní přístupy. Právnický, kdy je pro konkrétní případ vyhledáván podobný případ, o němž bylo v minulosti rozhodováno, a který se může jevit jako značně nepraktický z pohledu specifičnosti okolností konkrétního případu a/nebo z pohledu vývoje poptávky, užití nových technologií atp., a ekonomický, který naopak zkoumá trh z pohledu zaměnitelnosti výrobků a který následně převzala i Komise.

Zlom přineslo Sdělení Komise č. 97/C 372/03 o definici relevantního trhu (dále jen „Sdělení o relevantním trhu“),²⁵ kterým se Komise snaží sjednotit a zprůhlednit svou politiku, sjednotit aplikační praxi a popřípadě poskytnout návod samotným podnikům pro posouzení vlivu jejich soutěžního chování. Nutno zdůraznit, že sdělení je tzv. soft law, tedy nemá právní závaznost a výkladem relevantního trhu v něm uvedeným není dotčen výklad Soudním dvorem EU.²⁶

Relevantní trh pro danou situaci se stanoví propojením relevantního výrobového a relevantního zeměpisného trhu.²⁷ Jak označení napovídají, zahrnuje relevantní výrobový trh *„všechny výrobky a/nebo služby, které jsou spotřebitelem s ohledem na jejich vlastnosti, ceny a zamýšlené použití považovány za zaměnitelné nebo zastupitelné,“* zatímco relevantní zeměpisný trh zahrnuje *„oblast, ve které se dotyčné podniky účastní dodávky a poptávky výrobků nebo služeb, kde jsou podmínky hospodářské soutěže dostatečně stejnorodé a která může být odlišena od sousedních zeměpisných oblastí, protože zejména podmínky hospodářské soutěže jsou v těchto oblastech zjevně odlišné.“* Nejdůležitějším hlediskem při určování relevantního trhu bývá zejména nahraditelnost poptávky. Tedy dokud jsou určité výrobky a oblasti pro zákazníka nahraditelné s ohledem na porovnání jejich cen, tvoří tyto výrobky a oblasti jeden relevantní trh.²⁸

²⁴ Nejvýznamnějšími rozhodnutími: Rozsudek ESD ze dne 21. února 1973. Europemballage Corporation a Continental Can Company Inc. proti Komisi (Continental Can). Ve věci 6/72. Vymezení zejména ohledně zaměnitelnosti výrobků a zastupitelnosti z hlediska spotřebitelů; dále Rozsudek ESD ze dne 14. února 1978. United Brands Company a United Brands Continentaal BV proti Komisi (United Brands). Ve věci 27/76. Vymezení kritéria homogenních soutěžních podmínek jako zeměpisného znaku relevantního trhu.

²⁵ Sdělení Komise o definici relevantního trhu pro účely práva hospodářské soutěže Společenství (OJ 1997 C 372/z); (Úř. Věst., Zvl. vyd. 2004, 08/sv. 1, s. 155).

²⁶ Body 4, 5 a 6 Sdělení o relevantním trhu.

²⁷ Body 7 a 8 Sdělení o relevantním trhu.

²⁸ Pokud by zákazníci v případě hypoteticky malého (5-10%), avšak neustálého zvyšování ceny daného výrobku v uvažované oblasti přešli na jiné podobné výrobky či na odběr daného výrobku z jiných oblastí v takové míře, že by dané zvyšování cen bylo v důsledku ztráty prodeje tímto přechodem neziskové,

Vymezení relevantního trhu hraje také zásadní roli při výpočtu celkové velikosti trhu a podílu jednotlivých podniků na něm. Tržní podíl podniku v podstatě odpovídá podílu jeho prodeje na celkovém prodeji relevantních výrobků v relevantních oblastech a mj. může být jedním z kritérií pro určité výjimky ze zákazů v hospodářské soutěži.²⁹ Tržní podíl jednotlivých podniků je velmi důležitým kritériem při posuzování použitelnosti blokových výjimek v obou oblastech.

1.3.3. Znaky skutkové podstaty

Evropské i české, zejména kartelové, právo dále používá různé charakteristiky soutěžního jednání, které mají vliv na jejich slučitelnost s vnitřním trhem či na případnou sankci. Jedná se o základní znaky skutkových podstat. Prvním je *vliv na obchod mezi členskými státy*, který můžeme nalézt v čl. 101 odst. 1 SFEU. Skutečnost, zda nějaké soutěžní jednání může mít vliv na obchod mezi členskými státy, určuje, zda se obligatorně aplikuje evropské právo.

Narušení hospodářské soutěže je chápáno jako negativní ovlivnění jejich základních znaků, jako jsou cena, kvantita a kvalita zboží a služeb či rozsah nabídky nebo poptávky. V praxi je dále velmi důležité *rozlišování cíle od následku* v podobě vyloučení, omezení nebo jiného narušení hospodářské soutěže.³⁰ Následek neboli účinek je objektivně seznatelná skutečnost nezávislá na vůli stran, jedná se o objektivní výsledek charakterizující dohodu jako narušující hospodářskou soutěž. V případě cíle či účelu dohody narušit hospodářskou soutěž zkoumání výsledné existence negativního následku v praxi zpravidla není třeba.

Neméně důležitou skutečností je také to, *zda je dopad na hospodářskou soutěž znatelný*. V případě nepatrného dopadu není z hlediska hospodářské soutěže takové jednání třeba zakazovat či případně postihovat. Z tohoto důvodu byla v evropské judikatuře zavedena tzv. doktrína *de minimis*. Ta se vyskytuje v obou zkoumaných oblastech.

zahrnou se tyto náhrady a oblasti do relevantního trhu. (Více k tzv. nahrazení poptávky viz bod 15 až 18 Sdělení o relevantním trhu.)

²⁹ Více k výpočtu podílu na trhu viz body 53 až 55 Sdělení o relevantním trhu.

³⁰ § 3 ZOHS.

1.3.4. Spotřebitelský blahobyt a dynamická efektivita

Pojem spotřebitelského blahobytu je pojmem ekonomickým a v hospodářské politice velmi zásadním. Přestože jeho význam je všeobecně znám, považuji za vhodné ho zde krátce vysvětlit, protože jeho zvyšování zůstává jedním z hlavních cílů soutěžního práva. Z ekonomického hlediska spotřebitelský blahobyt představuje součet všech rozdílů mezi cenou výrobku nebo služby, kterou byl spotřebitel ochoten zaplatit, a cenou, kterou musel zaplatit ve skutečnosti. V souvislosti se snahou o maximalizaci spotřebitelského blahobytu by tedy měla být prošetřována a popřípadě postihována ta jednání, která směřují k tomu, že si konkrétní zboží či službu může dovolit méně spotřebitelů, než kolik by si ji bylo ochotno koupit za cenu odpovídající podmínkám na trhu, kdyby k danému narušujícímu jednání nedošlo.³¹

Od spotřebitelského blahobytu je nutno odlišovat celkový hospodářský blahobyt, který se rovná součtu celkového spotřebitelského blahobytu vysvětleného výše a celkového zisku výrobců, který odpovídá rozdílu mezi mezními výrobními náklady výrobců a skutečnou prodejní cenou. Zvyšováním celkového blahobytu nemusí automaticky docházet ke zvyšování blahobytu spotřebitelského.³² Zvyšování spotřebitelského blahobytu má z pohledu soutěžního práva větší důležitost hlavně proto, že snahy o ochranu a prosazování svých zájmů ze strany spotřebitelů nejsou tak účinné vzhledem k převážné neorganizovanosti spotřebitelů a k téměř nulovému ekonomickému vlivu jednotlivých spotřebitelů. Jako příklad ochrany spotřebitelského blahobytu lze uvést např. článek 101 odst. 3 SFEU, dle kterého je jednou z podmínek pro prohlášení neúčinnosti zákazu dohod uvedených v odst. 1 přiměřený podíl spotřebitelů na výhodách.

Při účinné hospodářské soutěži by mělo docházet k plně alokativně efektivní situaci, kdy jsou zboží a služby alokovány spotřebitelům za ceny rovnající se nebo nižší než mezní výrobní náklady, což vede ke zvyšování spotřebitelského blahobytu. V souvislosti s touto snahou se setkáváme s pojmem *dynamická efektivita*, která zohledňuje efektivní alokaci zboží a služeb v delším časovém měřítku a v podstatě představuje vyrovnání současných ztrát vyššími zisky v budoucnu. Takovéto současné ztráty mohou souviset například s uváděním nových produktů na trh, s vývojem nových

³¹ Munková, Kindl, Svoboda, cit. 1, s. 32.

³² Munková, Kindl, Svoboda, cit. 1, s. 34-35.

technologií pro jejich zdokonalení či lepší dostupnost v budoucnu, s výzkumem a analyzováním situace na trhu či s investicemi do výrobní infrastruktury a tak podobně. Tyto zpočátku více nákladné procesy v delším časovém výhledu mohou vést, a často vedou, ke snížení výrobních nákladů a tím tedy k zefektivnění výroby a zvyšování spotřebitelského blahobytu.³³ Evropský, a tedy i český, legislátor musí na vývojové procesy a trendy v oblasti výroby a všeobecně při poskytování zboží a služeb reagovat a pokud možno usnadnit cestu pro jejich realizaci tím, že motivuje a podporuje ekonomické subjekty k jejich provádění, popř. toleruje jejich dočasný negativní vliv na hospodářskou soutěž. Z velké části je tak činěno právě prostřednictvím blokových výjimek.

³³ Munková, Kindl, Svoboda, cit. 1, s. 36.

2. Právní úprava blokových výjimek

2.1. Současná právní úprava v právu EU

Ochrana hospodářské soutěže, respektive soutěžní právo v užším smyslu, je vysoce harmonizováno na evropské úrovni, mezinárodní právo mu ovšem nevěnuje přílišnou pozornost a k přijetí obdobných pravidel společných pro všechny státy účastníci se mezinárodního obchodu,³⁴ zejména s pohledu systému blokových výjimek v oblasti dohod narušujících hospodářskou soutěž, zatím nedošlo. Z tohoto důvodu se mezinárodními pravidly hospodářské soutěže nebude věnovat ani tato práce.

Základní ustanovení soutěžního práva lze nalézt v primárním právu Evropské Unie, v SFEU, konkrétně v části třetí, hlavě sedmé, kapitole první nazvané Pravidla hospodářské soutěže. Oblast dohod narušujících hospodářskou soutěž se nachází v oddílu I – Pravidla pro podniky, neboť zákaz dohod uvedený v čl. 101 odst. 1 směřuje vůči podnikům. Klíčovým ustanovením je pak čl. 101 odst. 3, kde je zakotvena možnost výjimek, tedy i blokových. Čl. 103 až 106 pak obsahují procesní a zmocňovací ustanovení společná pro oblast dohod narušujících hospodářskou soutěž a oblast zneužití dominantního postavení. V oddílu II – Státní podpora čl. 107 upravuje dovolenou a nedovolenou státní podporu a čl. 108 až 109 procesní a zmocňovací ustanovení týkající se státní podpory. Možnost individuálních výjimek je pak zakotvena v čl. 107 odst. 3. Co se týče státní podpory, lze úpravu dotýkající se státní podpory nalézt i na jiných místech v SFEU.³⁵ Jedná se zejména o čl. 14 upravující služby obecného hospodářského zájmu, čl. 42 upravující specifika státní podpory týkající se zemědělského sektoru a čl. 39 zabývající se státní podporou potřebnou ke koordinaci veřejných služeb v dopravě.

Kromě SFEU jsou pak obě oblasti upraveny předpisy odlišnými. Pro oblast dohod narušujících hospodářskou soutěž je na evropské úrovni velmi významným nařízením Rady č. 1/2003 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v čl. 81 a 82 Smlouvy (dále jen „Nařízení č. 1/2003“),³⁶ které přineslo zásadní procesní změny v aplikaci čl. 101 a 102 SFEU. Dále byla v této oblasti přijata řada nařízením Rady

³⁴ Na poli mezinárodního obchodu působí zejména Světová Obchodní Organizace (WTO).

³⁵ Janků, Mikušová, cit 14, s. 36.

³⁶ Nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v čl. 81 a 82 Smlouvy (Úř. Věst. L 1, 4.1.2003, s. 1).

vymezujiící kategorie dohod, na které se vztahují blokové výjimky, a na ně navazující nařízení Komise upravující konkrétní podmínky pro aplikaci těchto výjimek. Tato nařízení budou podrobněji rozebrána v kapitole třetí této práce. V oblasti státní podpory proběhla v letech 2013 až 2014 rozsáhlá modernizace,³⁷ v rámci níž bylo přijato mimo jiné zmocňovací nařízení Rady č. 733/2013³⁸ a prováděcí nařízení Rady č. 735/2013.³⁹

V této souvislosti je nutné zmínit i další prameny evropského soutěžního práva, i když se jedná jen o tzv. soft-law bez donucovací vlastnosti. Takovými dokumenty mohou být diskusní knihy Komise, pokyny k aplikaci jednotlivých článků SFEU ve formě sdělení Komise a podobně. Jako konkrétní příklad soft-law lze uvést Pokyny k použitelnosti čl. 101 odst. 3 SFEU o horizontální spolupráci.⁴⁰ V evropském právu hraje samozřejmě také velkou roli rozhodovací praxe Komise a judikatura Soudního dvora EU.

Evropské soutěžní právo hraje primární a naprosto klíčovou úlohu a i tato práce se zabývá hlavně právem evropským. Je tomu tak nejen díky závazku České republiky harmonizovat české právo s právem evropským,⁴¹ ale také díky aplikační přednosti evropského práva, která byla obecně vymezena již v rozsudku Soudního dvora EU ve věci Van Gend en Loos,⁴² přičemž pro aplikaci čl. 101 a 102 SFEU pak byla přednost evropského práva výslovně upravena v nařízení Rady č. 1/2003.⁴³

2.2. Vývoj právní úpravy v právu EU

Vývoj právní úpravy blokových výjimek a soutěžního práva obecně na evropské a národní úrovni spolu velmi úzce souvisí. Česká právní úprava se pokoušela jít ve stopách té evropské.

³⁷K modernizaci státní podpory blíže na stránkách Komise, dostupné na http://ec.europa.eu/competition/state_aid/modernisation/index_en.html

³⁸Nařízení Rady (EU) č. 733/2013 ze dne 22. července 2013, kterým se mění nařízení (ES) č. 994/98 o použití článků 92 a 93 Smlouvy o založení Evropského společenství na určité kategorie horizontální státní podpory (Úř. Věst. L 204, 31.7.2013, s. 11).

³⁹ Nařízení Rady (ES) č. 734/2013 ze dne 22. července 2013, kterým se mění nařízení (ES) č. 659/1999, kterým se stanoví prováděcí pravidla k článku 93 Smlouvy o ES (Úř. Věst. L 204, 31.7.2013, s. 15).

⁴⁰ Sdělení Komise č. 2011/C 11/01 - Pokyny k použitelnosti článku 101 Smlouvy o fungování Evropské unie na dohody o horizontální spolupráci (Úř. Věst. C 11, 14.1.2011, s. 1).

⁴¹ ČR přijala tento závazek v Asociační dohodě.

⁴² Rozsudek ESD ze dne 5. února 1963. NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration (Van Gend en Loos). Ve věci č. C-26/62.

⁴³ Nařízení č. 1/2003, čl. 3 odst. 1.

Počátky evropské soutěžněprávní úpravy sahají až k počátku Evropských společenství, kdy právě snaha o ekonomickou spolupráci, včetně ochrany hospodářské soutěže, vedla evropské státy k integraci. První právní normu týkající se regulace restriktivních praktik, i když sektorově omezené na oblast uhlí a oceli, lze nalézt již v Pařížské smlouvě.⁴⁴ Ustanovení týkající se hospodářské soutěže blíží se těm, která známe dnes, přinesla už Římská smlouva.⁴⁵ Při formulaci dnešních čl. 101 a 102 SFEU došlo ke střetu dvou názorových proudů, a to německého a francouzského. Německé pojetí prosazovalo obecný zákaz protisoutěžního jednání s tím, že v případě absence negativních vlivů takového jednání by bylo Komisi uděleno specifické povolení. Francouzské pojetí bylo naopak pro svobodu soutěže a až následné postihování protisoutěžního jednání v případě jeho vybočení z určitých mezí.⁴⁶ Při formulaci pravidel hospodářské soutěže došlo k jakémusi kompromisu, kdy úprava restriktivních praktik je spíše po německém vzoru, zatímco zneužití dominantního postavení je upraveno po vzoru francouzském. V případě restriktivních praktik to ovšem bylo až nařízení Rady č. 17/62,⁴⁷ které založilo výlučnou pravomoc Komise pro udělování výjimek ze zákazu dohod narušujících hospodářskou soutěž podle dnešního čl. 101 odst. 3 SFEU. Tím definitivně převážil vliv německého pojetí a jeho požadavku na silný stát, v tomto případě na silné postavení Komise.⁴⁸ S postupnou realizací integrovaného vnitřního trhu lze v tomto období také pozorovat postupný odklon soutěžního práva od těchto integračních snah.

Přestože hlavní oblastí regulace restriktivních praktik jsou zejména horizontální dohody, samozřejmě ani vertikální dohody nemohly zůstat opomenuty. Zákaz v čl. 101 odst. 1 SFEU je příliš obecný, a proto Komise přistoupila ke kategorizaci vertikálních kartelů, které by byly za splnění stanovených podmínek povoleny, což vyústilo až ve formování tzv. blokových výjimek pro jednotlivé oblasti vertikálních dohod. Tento postup byl nakonec zamítnut a došlo k přeorientování Komise na skutečné účinky

⁴⁴ Pařížská smlouva byla podepsána roku 1951 a bylo jí založeno Evropské společenství uhlí a oceli.

⁴⁵ Římská smlouva byla podepsána roku 1957 a bylo jí založeno Evropské hospodářské společenství.

⁴⁶ Munková, Kindl, Svoboda, cit 1, s. 56.

⁴⁷ Nařízení č. 17 z 21. 2. 1962, První nařízení, kterým se provádějí články 85 a 86 Smlouvy (Úř. Věst., Zvl. vyd. 2004, 08/sv. 1 s. 3).

⁴⁸ Jedná se ordoliberalní přístup k soutěžnímu právu zformulovaný tzv. Freiburskou školou. Ordoliberalisté zastávali názor, že moc soukromých subjektů může být velmi nebezpečná a zneužitelná, proto je potřeba silného státu, který by výkon soukromé moci kontroloval a omezoval. Srov. Munková, Kindl, Svoboda, cit 1, s. 58-59.

dohod na trh, tedy na ekonomický přístup, a k přijetí obecného a méně formalistického nařízení o blokové výjimce pro vertikální dohody.⁴⁹

Vývoj v oblasti regulace hospodářské soutěže probíhá neustále, což dokazuje i přijetí přelomového nařízení č. 1/2003. Toto nařízení přineslo velkou změnu v aplikaci čl. 101 a 102 SFEU, kdy zrušilo systém předběžných notifikací a monopol Komise na posuzování naplnění podmínek pro udělení výjimky dle čl. 101 odst. 3 SFEU zavedený dříve zmíněným nařízením Rady 17/62. Národní soutěžní úřady byly zmocněny k posuzování souladu restriktivních dohod s evropským soutěžním právem a zároveň jim byla uložena povinnost aplikovat evropské soutěžní právo na dohody mající vliv na obchod mezi členskými státy s tím, že evropské soutěžní právo má aplikační přednost. Přijetím nařízení č. 1/2003 se zcela změnil celý mechanismus posuzování blokových výjimek, a to zejména zmíněným nahrazením systému předběžných notifikací dohod narušujících hospodářskou soutěž jejich případným následným posuzováním z hlediska jejich skutečného vlivu.

Přijetí Lisabonské smlouvy v roce 2009 znamenalo jedinou podstatnou změnu, a to přečíslování článků upravujících pravidla hospodářské soutěže do dnešních čl. 101 až 109 SFEU. Tohoto číslování se pro účely jednotnosti drží i tato práce.

2.3. Současná právní úprava v právu ČR

Základním českým pramenem práva pro oblast dohod narušujících hospodářskou soutěž je zákon č. 143/2001 Sb, o ochraně hospodářské soutěže (dále jen „ZOHS“),⁵⁰ zejména § 3 obsahující zákaz těchto dohod a § 4 umožňující blokové výjimky. Ochrana proti omezování hospodářské soutěže si i po rozsáhlé rekonstrukci soukromého práva udržela úpravu ve speciálním zákoně, což je možné odůvodnit zejména skutečností, že právo proti omezování hospodářské soutěže je charakteristické svými přesahy do soukromého i veřejného práva a jeho úprava včetně procedurálních otázek je velmi specifická.

⁴⁹Nařízení Komise (ES) č. 27890/1999 z 22. 12. 1999, o použití čl. 81 odst. 3 SES na kategorie vertikálních dohod a jednání ve vzájemné shodě, OJ 1999 L 336/21 (Úř. Věst., Zvl. vyd. 2004, 08/sv. 1, s. 361). Toto nařízení nahrazeno Nařízením Komise (EU) č. 330/2010 z 20. 4. 2010, o použití čl. 101 odst. 3 SFEU na kategorie vertikálních dohod a jednání ve vzájemné shodě (Úř. Věst., 23. 4. 2010, L 102, s. 1).

⁵⁰ Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), ve znění pozdějších předpisů.

V případě státní podpory je výchozím úpravou zákon č. 215/2004 Sb., o úpravě některých vztahů v oblasti veřejné podpory (dále jen „ZOVP“),⁵¹ který byl přijat v souvislosti se vstupem ČR do EU a který se věnuje zejména úpravě činnosti Úřadu na ochranu hospodářské soutěže (dále jen „ÚOHS“). Další neméně významnou úpravou je zákon č. 319/2006 Sb., o některých opatřeních ke zprůhlednění finančních vztahů v oblasti veřejné podpory (dále jen „Zákon o zprůhlednění VP“),⁵² věnující se definici a přesnějšímu vymezení pojmů a vztahů v oblasti státní podpory a zapracovávající evropské předpisy vztahující se ke státní podpoře, zejména v oblasti zprůhlednění finančních vztahů. Mimo jiné Zákon o zprůhlednění VP zakotvuje registr tzv. podpor *de minimis* (malého rozsahu).

Ani v českém právu nelze popřít existenci a význam rozhodovací praxe českého soutěžního úřadu (ÚOHS) a českých soudů, a to zejména judikaturu Krajského soudu v Brně a Nejvyššího správního soudu, i když se v českém právu nejedná o formální pramen práva.

2.4. Vývoj právní úpravy v právu ČR

Určitá úprava soutěžního práva na našem území existovala již od První republiky,⁵³ kdy se týkala zejména hospodářských spolků ve formě kartelů. Ty byly nahlíženy jako významný nástroj pro formování státní politiky a tedy jako prospěšné. Po světové hospodářské krizi a přijetí prvního zákona věnujícího se výhradně kartelovému právu⁵⁴ byly kartely i se svými negativními důsledky stále nahlíženy jako obecně dovolené, pokud nepřesáhly určité meze, tedy pokud nedošlo k ohrožení veřejného zájmu. Po zavedení systému státně plánovaného hospodářství na našem území v padesátých letech se soutěžněprávní úprava stala fakticky neúčinnou.

Po sametové revoluci v roce 1989 a osvobození politického režimu na našem území zde byly snahy o navázání na předválečný právní řád První republiky a příklonění se právní úpravou k tehdejšímu Evropskému hospodářskému sdružení.

⁵¹Zákon č. 215/2004 Sb., o úpravě některých vztahů v oblasti veřejné podpory a o změně zákona o podpoře výzkumu a vývoje, ve znění pozdějších předpisů.

⁵² Zákon č. 319/2006 Sb., o některých opatřeních ke zprůhlednění finančních vztahů v oblasti veřejné podpory, a o změně zákona č. 235/2004 Sb. o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

⁵³ První zákon obsahující soutěžněprávní úpravu byl přijat v roce 1927 (Zákon č. 111/1927 Sb.).

⁵⁴ Zákon č. 141/1933 Sb., o kartelech a soukromých monopolech.

Vzhledem k pokračujícím politickým pohybům,⁵⁵ diskontinuitě jak legislativního, tak hospodářského vývoje na našem území a změně náhledu na soutěžní právo ve velké části Evropy⁵⁶ však navázání na předchozí právní úpravu nebylo možné.

Snahy o soutěžněprávní úpravu roku 1991 vyústily v přijetí prvního zákona na ochranu hospodářské soutěže,⁵⁷ který kromě základních ustanovení obsahoval úpravu kartelových dohod, zákaz zneužití dominantního nebo monopolního postavení, základní úpravu fúzí a pak zejména upravoval vztah soutěžněprávní úpravy k probíhající přeměně hospodářství.⁵⁸ V tomto období také můžeme vidět první náznaky úpravy blokových výjimek v českém právu. Byla to zejména Prováděcí pravidla č. 1/96 přijatá k provedení závazku České republiky harmonizovat české soutěžní právo s právem evropským, která zmiňovala důležitost a nutnost aplikace zásad souvisejících s blokovými výjimkami.⁵⁹ V následujících letech probíhaly snahy o novelizaci zákona na ochranu hospodářské soutěže, ale bez úspěchu.

V roce 2001 došlo k přijetí nového zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže,⁶⁰ spolu s osmi prováděcími vyhláškami upravujícími jednotlivé blokované výjimky převzaté z práva EHS.⁶¹ Zákon je v účinnosti dodnes a doposud byl desetkrát novelizován.⁶² Jeho struktura a obsah se za tu dobu značně proměnily, avšak z pohledu blokovaných výjimek stojí za zmínku jen některé novelizace.

⁵⁵ Těmito pohyby bylo zejména rozdělení ČSFR na Českou republiku a Slovenskou republiku s účinností od 1. ledna 1993 a uzavření Asociační dohody.

⁵⁶ Po druhé světové válce se hodnocení kartelů v mnoha evropských státech obrátilo. Kartely již nebyly považovány za všeobecně přínosné, pokud se drží v určitých mezích, ale naopak za negativní a tedy zakázané, s možností výjimky z tohoto zákazu. Srov. Munková, Kindl, Svoboda, cit. 1, s. 50.

⁵⁷ Zákon č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁸ K přeměně státně plánovaného hospodářství na tržně orientované viz § 19 zákona č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže.

⁵⁹ Munková, Kindl, Svoboda, cit. 1, s. 52.

⁶⁰ V průběhu legislativního procesu vyhrála proevropská koncepce, tedy v podstatě přepis tehdejšího komunitárního soutěžního práva do práva českého.

⁶¹ Vyhlášky o povolení obecné výjimky ze zákazu dohod narušujících soutěž podle § 3 odst. 1 zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže: (i) vyhláška č. 198/2001 Sb., pro určité druhy vertikálních dohod; (ii) vyhláška č. 199/2001 Sb., pro určité druhy dohod o výzkumu a vývoji; (iii) vyhláška č. 200/2001 Sb., pro určité druhy dohod o poskytování technologií; (iv) vyhláška č. 201/2001 Sb., pro určité druhy dohod o specializaci; (v) vyhláška č. 202/2001 Sb., pro určité druhy dohod v oblasti pojišťovnictví; (vi) vyhláška č. 203/2001 Sb., pro určité druhy dohod týkajících se konzultací o cenách v osobní letecké dopravě a přidělování volného letištního času; (vii) vyhláška č. 204/2001 Sb., pro určité druhy dohod o distribuci a servisu motorových vozidel; (viii) vyhláška č. 205/2001 Sb., pro určité druhy dohod v oblasti drážní, silniční a vnitrozemské vodní dopravy.

Počet vyhlášek byl následně rozšířen o vyhlášku č. 31/2003 Sb., pro určité druhy vertikálních dohod o distribuci a servisu motorových vozidel.

⁶² Novelizující zákony č. 340/2004 Sb., 484/2005 Sb., 127/2005 Sb., 361/2005 Sb., 71/2007 Sb., 296/2007 Sb., 155/2009 Sb., 281/2009 Sb., 188/2001 Sb., 360/2012 Sb.

První novela⁶³ se netýkala přímo blokových výjimek, ale přinesla úpravu tzv. legální výjimky a upravila pravomoc ÚOHS odejmout výhody této výjimky.⁶⁴ Zato čtvrtá novela⁶⁵ přinesla přímou aplikaci evropských nařízení týkajících se blokových výjimek i na vnitrostátní dohody a to s účinností od vstupu ČR do EU dne 1. května 2005.⁶⁶ Blokové výjimky dostaly úpravu přímo v § 4 ZOHS, který stanovil, že zákaz dohod mezi soutěžiteli⁶⁷ se nevztahuje na dohody, které nemohou mít vliv na obchod mezi členskými státy ES a zároveň splňují ostatní podmínky stanovené blokovými výjimkami vydanými na základě čl. 83 odst. 1 Smlouvy o ES.⁶⁸ Z tohoto důvodu také došlo ke zrušení vyhlášek ÚOHS o blokových výjimkách a napříště se přímo aplikovala evropská nařízení o blokových výjimkách. Další novelizující zákon⁶⁹ pozměnil § 4 tak, že stanovil možnost ÚOHS povolit blokové výjimky i pro další druhy dohod.⁷⁰ Poslední novelou, která by v tomto přehledu měla být zmíněna, je ta poslední,⁷¹ reagující na změny evropského práva po přijetí Lisabonské smlouvy.

V oblasti úpravy státní podpory je vývoj mnohem mladší. Právní úprava státních podpor se do našeho právního řádu dostala v roce 2000 podepsáním Asociační dohody,⁷² na jejímž základě byl vydán zákon č. 59/2000 Sb., o veřejné podpoře. Kromě definice veřejné podpory a posouzení slučitelnosti veřejné podpory se závazky ČR vůči EU tento zákon nicméně již obsahoval výjimku *de minimis*, která byla stanovena v souladu s tehdejší evropskou úpravou,⁷³ a dále výjimku pro podpory sociálního charakteru určené spotřebitelům. Z pohledu blokových výjimek byla nejpodstatnější skutečností možnost ÚOHS vyhláškou povolovat skupinové výjimky ze zákazu veřejné podpory v určitých kategoriích, a to za podmínky, že podpora měla napomoci hospodářskému rozvoji v oblasti s nízkou životní úrovní nebo vysokou nezaměstnaností, přispět k uskutečnění projektu ve společném zájmu ČR a EU, usnadnit

⁶³ Zákon č. 340/2004 Sb.

⁶⁴ § 20a odst. 2 ZOHS, ve znění zákona č. 340/2004 Sb.

⁶⁵ Zákon č. 361/2005 Sb.

⁶⁶ Raus, D. Oršulová, A. Zákon o ochraně hospodářské soutěže. Komentář. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2014, s. 140-141.

⁶⁷ § 3 odst. 1 ZOHS

⁶⁸ Po vstupu Lisabonské smlouvy v účinnost se jedná o článek 103 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské Unie

⁶⁹ Zákon č. 71/2007 Sb.

⁷⁰ § 4 odst. 2 ZOHS, ve znění zákona č. 71/2007 Sb.

⁷¹ Zákon č. 360/2012 Sb.

⁷² Janků, Mikušová, cit. 14 s. 91.

⁷³ Dle nařízení Komise č. 69/2001 se jednalo o částku 100.000 EUR.

rozvoj určitých hospodářských aktivit nebo oblastí či napomoci kultuře a zachování kulturního dědictví. V souvislosti se zákonem o veřejné podpoře a ekonomickým vývojem na našem území, který se kolem roku 2000 vyznačoval velkými investičními pobídkami,⁷⁴ je vhodné také zmínit přijetí zákona č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách,⁷⁵ který Komise následně schválila jako jeden z národních programů veřejné podpory.

Se vstupem ČR do EU byl přijat zákon nový, a to dnešní ZOVP, který byl později doplněn Zákonem o průhlednosti VP zpracovávajícím předpisy tehdejších ES. Zákon o VP byl doposud dvakrát novelizován. První novela⁷⁶ se týkala zejména úpravy státní podpory ve vztahu k sektoru zemědělství, ale mimo to zavedla informační registr podpor *de minimis*. Druhá novela⁷⁷ se věnuje přizpůsobení úpravy podpory *de minimis* nově přijaté evropské úpravě.

⁷⁴ Janků, Mikušová, cit. 14, s. 94.

⁷⁵ Zákon č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách a o změně některých zákonů (zákon o investičních pobídkách).

⁷⁶ Zákon č. 109/2009 Sb.

⁷⁷ Zákon č. 236/2012.

3. Obecný výklad o blokových výjimkách

3.1. Pojem bloková výjimka

3.1.1. Výjimka ze zákazu určitého chování

Tento pojem byl zaveden právě pro účely práva na ochranu hospodářské soutěže. Při utváření evropských pravidel hospodářské soutěže a formulování dnešních soutěžněprávních ustanovení SFEU převládá německý ordoliberalní přístup vytvořený pod vlivem tzv. Freiburské školy. Ordoliberalismus zastával důležitost svobodné hospodářské soutěže, ale zároveň požadoval silný stát, který by výkon soukromé moci kontroloval a omezoval.⁷⁸ Proto jsou ta jednání, která by jakkoli mohla ovlivnit obchod mezi členskými státy a jejichž účelem nebo důsledkem je vyloučení, omezení nebo jiné narušení hospodářské soutěže na vnitřním trhu, *a priori* zakázaná, resp. považována za neslučitelná s vnitřním trhem.

Dopady takového jednání na hospodářskou soutěž ovšem nejsou vždy jen negativní a omezené narušení hospodářské soutěže může být vykompenzováno jinými přínosy, ať už se jedná o rychlejší růst spotřebitelského blahobytu, vývoj nových technologií, který je přínosem z pohledu dynamické efektivity, o otevření trhu novým podnikům, o podporu zaměstnanosti v určitých oblastech, o zlepšení ochrany životního prostředí, či o zlepšení infrastruktury. Za účelem dosažení těchto a mnoha jiných přínosů zde vznikla potřeba taková jednání a činnosti naplňující znaky jednání narušujících hospodářskou soutěž na vnitřním trhu ze zákazu vyjmout. Tomu se tak děje prostřednictvím legálních nebo blokových výjimek.

3.1.2. Legální výjimka

Legální výjimka se uplatní v případě, že daná dohoda nebo státní podpora plně splňuje znaky uvedené v přímo aplikovatelném primárním právu EU.

Legální výjimka ze zákazu dohod narušujících hospodářskou soutěž se tak aplikuje na individuální dohody, které naplňují podmínky uvedené v čl. 101 odst. 3 SFEU. Tedy pokud jsou v individuálním případě kumulativně splněny podmínky, že dohoda (i) přispívá k podpoře výroby, distribuce, technického či hospodářského

⁷⁸ Munková, Kindl, Svoboda, cit. 1, s. 58-89.

pokroku; (ii) poskytuje spotřebitelům přiměřený podíl na výhodách; (iii) neukládá omezení, jež nejsou v těchto ohledech nezbytná; a (iv) neumožňuje vyloučení hospodářské soutěže ve vztahu k podstatné části výrobků, uplatní se dle čl. 101 odst. 3 SFEU ve spojení s čl. 1 odst. 2 nařízení č. 1/2003 tzv. legální výjimka, kdy jsou takové dohody automaticky vyňaty ze zákazu, aniž je třeba předchozího rozhodnutí soutěžního úřadu či soudu nebo přijetí blokové výjimky na danou kategorii dohod.⁷⁹

Pokud se jedná o státní podporu, i když se v této oblasti pojem legální výjimka nepoužívá, za slučitelné s vnitřním trhem se považují podpory uvedené v čl. 107 odst. 2 SFEU, tedy (i) podpory sociální povahy poskytované individuálním spotřebitelům bez diskriminace a na základě původu výrobků; (ii) podpory určené k náhradě škod způsobených přírodními pohromami; či (iii) dnes už v podstatě bezvýznamné podpory poskytované hospodářství určitých oblastí Spolkové republiky Německo postižených rozdělením Německa.

3.1.3. Bloková výjimka

Blokové výjimky se naopak týkají těch dohod nebo státních podpor, u kterých může být individuální posouzení, zda naplňují všechny podmínky nutné pro aplikaci výjimky, složité, nebo které někdy ne zcela všechny podmínky splňují, ale z určitých důvodů je přesto vhodné je ze zákazu, resp. automatického posouzení za neslučitelné s vnitřním trhem, vyjmout. V podstatě se jedná o sérii nařízení, která konkretizují podmínky stanovené v SFEU pro specifické typy dohod a státních podpor, při jejichž naplnění se dohoda či státní podpora považuje za vyňatou ze zákazu. Uplatní se domněnka zákonnosti.⁸⁰ Důvody, které vedou k vymezení kategorií dohod, na které se uplatní bloková výjimka, jsou různé. Může se jednat o usnadnění přístupu na trh v málo konkurenčních odvětvích, technologický přínos, ochranu životního prostředí a jiné důvody, které jsou vždy dostatečně objasněny v preambuli nařízení upravující blokovou výjimku pro konkrétní kategorii dohod.

Nařízení upravující blokové výjimky jsou přímo aplikovatelná, proto nejsou převedena do české právní úpravy a česká právo na ně pouze odkazuje. Samozřejmě je zde uchována pravomoc Komise tuto výhodu blokové výjimky odejmout.

⁷⁹ Čl. 1 odst. 2 nařízení Rady č. 1/2003

⁸⁰ Petr, M. a kol. Zakázané dohody a zneužívání dominantního postavení v ČR. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 198-199.

3.1.4. Výjimka de minimis

V praxi se lze také setkat s případy, kdy negativní vliv zakázaného soutěžního jednání podniku nebo poskytování státní podpory neslučitelné s vnitřním trhem není kompenzován jeho přínosy, avšak samotné jednání či jeho existující nebo potenciální vliv na hospodářskou soutěž je tak nepatrný, že je zbytečné klást zde nějaké překážky či dokonce takové jednání sankcionovat. V těchto případech není v oblasti dohod potřeba omezovat výkon soukromé moci a převáží zde zájem na svobodě hospodářské soutěže. V případě státní podpory se zase jedná o situace, kdy je podpora tak malého rozsahu, že nemůže naplňovat znaky státní podpory neslučitelné s vnitřním trhem. Proto bylo v praxi vyvinuto tzv. pravidlo *de minimis*, které bylo později pro obě relevantní oblasti soutěžního práva formulováno Komisí.

Výjimka *de minimis* týkající se dohod narušujících hospodářskou soutěž je upravena sdělením Komise o dohodách menšího významu z roku 2014.⁸¹ Komise se domnívá, že dohody mezi podniky výrazně neomezují hospodářskou soutěž ve smyslu čl. 101 odst. 1 SFEU, pokud (i) celkový podíl na trhu držený smluvními stranami dohody nepřekračuje 10% na relevantním trhu v případě horizontálních dohod; nebo (ii) podíl na trhu držený každou smluvní stranou dohody nepřekračuje 15% na relevantních trzích každé z nich v případě dohod vertikálních.⁸² Jedná se o bagatelní kartely.

V oblasti státní podpory je výjimka *de minimis* upravena nařízením Komise č. 1407/2013.⁸³ V nařízení jsou stanoveny určité podmínky a také druhy podpor, na které se pravidlo *de minimis* neuplatní, ale pro ilustraci lze říci, že bagatelní podporou se rozumí taková podpora poskytnutá členským státem jednomu podniku, jejíž výše za libovolná tři po sobě jdoucí jednoletá účetní období nepřekročila 200 000 EUR.⁸⁴

⁸¹ Sdělení Komise o dohodách menšího významu, které výrazně neomezují hospodářskou soutěž podle čl. 101 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie (sdělení *de minimis*) (2014/C 291/01). Toto sdělení nahradilo předchozí Oznámení Komise o dohodách menšího významu, které výrazně neomezují hospodářskou soutěž podle čl. 81 odst. 1 Smlouvy o založení Evropského společenství (*de minimis*) (2001/C 368/07).

⁸² bod 8 a 9 Sdělení o dohodách *de minimis*

⁸³ Nařízení Komise (EU) č. 1407/2013 ze dne 18. prosince 2013 o použití článků 107 a 108 Smlouvy o fungování Evropské unie na podporu *de minimis* (Úř. Věst., L. 352, 24.12.2013, s. 1). Toto nařízení nahradilo Nařízení Komise (ES) č. 1998/2006 ze dne 15. prosince 2006 o použití článků 87 a 88 Smlouvy na podporu *de minimis* (Úř. Věst. L. 379, 28.12.2006, s. 5).

⁸⁴ Čl. 3 odst. 2 Nařízení o podpoře *de minimis*.

3.2. Vydávání blokových výjimek

3.2.1. Zmocnění k vydávání a forma blokových výjimek v oblasti dohod

Jak již bylo zmíněno výše, výchozím ustanovením pro výjimky ze zákazu dohod narušujících hospodářskou soutěž je čl. 101 odst. 3 SFEU. K vydání nařízení nebo směrnice určující prováděcí pravidla pro uplatnění výjimky stanovené v čl. 101 odst. 3 SFEU, zejména vymezením kategorií dohod, na které se výjimka vztahuje, je na základě čl. 103 odst. 2 písm. b) SFEU zmocněna Rada. Rada je tak povinna činit na návrh Komise a po konzultaci s Evropským parlamentem.

V preambuli nařízení Rady je zpravidla odůvodněna nutnost vynětí určité kategorie dohod ze zákazu. Vlastní legislativní text nařízení Rady bývá zpravidla velmi stručný a stanovuje zejména oblast působnosti, tj. kategorii dohod, a dále zmocnění Komise k přijetí nařízení stanovující podmínky, za kterých se výjimka na danou kategorii dohod uplatní. Přijetí nařízení Rady bývá zpravidla následováno přijetím nařízení Komise⁸⁵ obsahujícím podrobnější definice a stanovující přesné podmínky, zakázaná ujednání a často dobu použitelnosti podmínky na konkrétní kategorii dohod. Nařízení Komise má zpravidla omezenou dobu použitelnosti. Obsahu nařízení Komise se bude věnováno podrobněji níže.

Ne vždy je následkem a někdy ovšem ani úmyslem Rady, aby byly podrobnější podmínky uplatnění blokové výjimky stanoveny prostřednictvím navazujícího nařízení Komise. V tom případě nařízení Rady vymezuje kategorie dohod, i vzhledem k jejich obsahu, podrobněji.⁸⁶

3.2.2. Zmocnění k vydání a forma blokových výjimek v oblasti státní podpory

V případě vynětí ze zákazu státní podpory je Rada, na návrh Komise a po konzultaci s Evropským parlamentem, zmocněna nařízením vymežit druhy podpor, které jsou vyňaty z informační povinnosti dle čl. 108 odst. 3 SFEU,⁸⁷ přičemž nařízení týkající se úpravy těchto jednotlivých kategorií přijímá Komise.⁸⁸

⁸⁵ Komise je zmocněna na základě čl. 108 odst. 3 SFEU ve spojení se zmocněním obsaženým v konkrétním nařízení Rady.

⁸⁶ Jedná se např. o nařízení Rady č. 169/2009 ze dne 26. února 2009 o uplatňování pravidel hospodářské soutěže v dopravě po železnici, silnici a vnitrozemských vodních cestách (Úř. Věst. L 61, 5.3.2009, s. 1).

⁸⁷ čl. 109 SFEU.

⁸⁸ čl. 108 odst. 4 SFEU.

V případě státní podpory je situace mnohem jednodušší, kdy je zde úprava poměrně komplexní a obsažena pouze v pár právních předpisech. V rámci modernizace bylo přijato pouze jedno nařízení Rady č. 733/2013 novelizující zmocňující nařízení Rady č. 994/98,⁸⁹ které stanovuje kategorie státní podpory, na které se uplatní bloková výjimka. Na základě tohoto zmocňovacího nařízení pak Komise přijala jedno komplexní nařízení Komise č. 651/2014⁹⁰, které ale bude také blíže rozebráno ve čtvrté kapitole.

3.3. Struktura nařízení o blokových výjimkách

Jak bylo vysvětleno, v praxi rozeznáváme dva typy nařízení týkající se blokových výjimek, a to nařízení Rady vydané na základě zmocnění přímo v SFEU, jehož obsah byl popsán v předchozích odstavcích, a nařízení Komise vydané zpravidla na základě daného nařízení Rady, které obsahuje konkrétní podmínky pro uplatnění blokové výjimky a je tudíž pro výklad podstatnější.

Přestože v průběhu vývoje hospodářských pravidel při uplatňování blokových výjimek bylo přijato mnoho nařízení, která se od sebe liší nejen oblastí, na kterou se vztahují, ale také mírou specifčnosti a přísnosti těchto pravidel, základní struktura nařízení je více méně stejná. Mezi oběma zkoumanými oblastmi lze sledovat určitý nepoměr, kdy v oblasti dohod existuje mnoho nařízení týkajících se jednotlivých kategorií dohod, které se mohou i překrývat a která byla přijata v různých obdobích i z různých důvodů, zatímco v oblasti státní podpory zde existuje nařízení jediné, které upravuje všechny kategorie podpor, na které lze výjimku uplatnit.

Základní, i když nezávaznou částí, každého nařízení je jeho preambule. Ta uvádí zmocnění k přijetí nařízení, objasňuje důvody, které k přijetí nařízení vedly, popř. jaké předchozí nařízení má být tím novým nahrazeno. Preambule sama neobsahuje přesné vymezení podmínek pro uplatnění výjimky, ale naznačuje, čeho se tyto podmínky budou týkat, jaký je smysl právě těchto omezení, a zdůrazňuje, co je potřeba při uplatňování výjimek hlídat. V preambuli nařízení týkajících se výjimek z dohod je také

⁸⁹ Nařízení Rady (EU) č. 733/2013 ze dne 22. července 2013, kterým se mění nařízení (ES) č. 994/98 o použití článků 92 a 93 Smlouvy o založení Evropského společenství na určité kategorie horizontální státní podpory (Úř. Věst. L 204, 31.7.2013, s. 11).

⁹⁰ Nařízení Komise (EU) č. 651/2014 ze dne 17. června 2014, kterým se v souladu s články 107 a 108 Smlouvy prohlašují určité kategorie podpory za slučitelné s vnitřním trhem (Úř. Věst. L 187, 26.6.2014, s. 1).

vždy obsaženo odůvodnění, že vynětí určitých typů dohod či podpory ze zákazu povede ke zlepšení určitých procesů v hospodářské soutěži či situací na vnitřním trhu s přiměřeným podílem na výhodách vyhrazeným spotřebitelům, což je mj. základní podmínkou pro uplatnění blokových výjimek stanovenou čl. 101 odst. 3 SFEU.

Velmi důležitou částí každého nařízení jsou definice, které se obvykle nacházejí hned na začátku právně závazného textu. Definice jednak umožňují snazší práci s textem a jednak se snaží předejít nejasnostem ve výkladu či rozsahu aplikace jednotlivých nařízení a v případě velmi specifických oblastí mohou být poměrně rozsáhlé.⁹¹ Význam a použití definic není nutno dále vysvětlovat.

Zásadním a výchozím ustanovením každého nařízení je vynětí určitých dohod či podpor ze zákazu, respektive neslučitelnosti s vnitřním trhem, stanoveným v SFEU, kdy takové ustanovení říká, že se zákaz či postup uvedený v SFEU⁹² za podmínek stanovených tímto nařízením nevztahuje na v nařízení specifikované dohody či podpory. Ustanovení většinou také blíže specifikuje dobu trvání této výjimky či blíže vymezuje jednotlivé oblasti, na které se výjimka vztahuje.

Co se týče kritérií a podmínek pro vynětí, ta se ve zkoumaných oblastech liší.

Základním kritériem pro uplatnění blokové výjimky v oblasti dohod narušujících hospodářskou soutěž zpravidla bývá tržní podíl. Nařízení se obvykle věnuje tržnímu podílu ze dvou úhlů. Jednak stanovuje práh podílu na jednotlivém trhu, a to v případě dohody mezi soutěžícími podniky jejich společný podíl na relevantním trhu a v případě nesoutěžících podniků podíl každého z nich na jeho relevantním trhu. Zde hraje významnou roli právě správné vymezení relevantního trhu. Dále pak stanovuje pravidla pro vypočtení tržního podílu podniků a postup v případě menšího či většího přesáhnutí horního prahu v určitém časovém období. V případě použití tržního podílu jako podmínky pro udělení výjimky se prahová hodnota pohybuje mezi 20 až 25% společného podílu podniků na relevantním trhu v případě horizontálních dohod⁹³ a až 30% podílu každého podniku na jeho relevantním trhu v případě dohod vertikálních.

Dále lze u výjimek v případě dohod narušujících hospodářskou soutěž nalézt tzv. černé a šedé klauzule. Černé klauzule neboli tvrdá omezení jsou taková ujednání dohod,

⁹¹ Např. čl. 1 nařízení č.316/2014 nebo čl. 2 Nařízení č. 651/2015 (zejm. body 40 až 61 týkající se regionální podpory).

⁹² V případě dohod se jedná o čl. 101 odst. 1 SFEU a v případě podpory se jedná o vynětí z oznamovací povinnosti podle čl. 108 odst. 3 SFEU.

⁹³ V případě konsorcií v lodní dopravě hranice tržního podílu konsorcia dosahuje až 30%.

kteřá způsobují odebrání výhody blokové výjimky celé dohodě, tedy že se bloková výjimka na dohodu obsahující takové ujednání vůbec nepoužije. Zpravidla se jedná o ujednání, která mají za cíl nebo následek narušení hospodářské soutěže, např. dohoda na prodejních cenách třetím osobám, rozdělení trhů nebo zákazníků a podobně. Šedé klauzule neboli vyloučená omezení jsou takové závazky, na které, jsou-li od dohody oddělitelné, se daná výjimka nepoužije. Tedy dohoda zůstává v souladu s vnitřním trhem, ale tato vyloučená omezení jsou neplatná. Jedná se například o závazek nenapadat platnost práv duševního vlastnictví, kterými disponuje druhá strana dohody. Dalším omezením, kdy se výjimka na danou dohodu neaplikuje, se týká paralelních sítí dohod, kdy v případě, že paralelní sítě dohod s podobnými omezeními pokrývají určitou značnou část relevantního trhu, zpravidla více než 50%, může Komise nařízením prohlásit, že se výjimka na dohody obsahující určitá omezení nepoužije.⁹⁴

V oblasti státní podpory je stanovena maximální výše podpory, na kterou lze výjimku použít. Základními podmínkami pro udělení výjimky jsou pak její transparentnost a motivační účinek. Další podmínky a omezení jsou upraveny pro každou kategorii zvlášť a navzájem se od sebe liší.

Posledním podstatným ustanovením v nařízení o blokových výjimkách, a to v obou oblastech, je jeho doba platnosti. Nutno podotknout, že nařízení Komise obsahující konkrétní podmínky pro uplatnění blokových výjimek mají omezenou dobu platnosti, tedy nařízení stanoví, do kdy je použitelné. Před vypršením této doby pak Komise projedná, nakolik se změnila podmínky na vnitřním trhu, zda je stále třeba blokové výjimky v dané oblasti, zejména s přihlédnutím ke zmocňujícímu nařízení Rady. Pokud Komise shledá potřebu blokové výjimky, přijme nové nařízení upravující podmínky odpovídající stávajícímu stavu vnitřního trhu nebo případně svým nařízením prodlouží použitelnost nařízení stávajícího.

⁹⁴ Např. čl. 6 Nařízení č. 330/2010, čl. 6 Nařízení č. 461/2010.

4. Jednotlivé druhy blokových výjimek

4.1. Blokové výjimky v oblasti dohod narušujících hospodářskou soutěž

4.1.1. Dělení blokových výjimek

V oblasti dohod narušujících hospodářskou soutěž byla přijata řada nařízení, která lze třídit podle mnoha kritérií, přičemž třídění se u jednotlivých autorů liší. Blok výjimky tak lze dělit na vertikální a horizontální, či na obecné a sektorové. Také je můžeme odlišovat podle skutečnosti, zda k úpravě podmínek jejich použití bylo přijato nařízení Komise anebo jsou upravena pouze Radou. Každý může přistoupit k jejich kategorizaci odlišně a hranice mezi jednotlivými skupinami jsou někdy neostré nebo ne zcela přesné. Pro účely této práce není bližšího dělení blokových výjimek potřeba, a proto je jednotlivým nařízením věnována pozornost spíše náhodně.

4.1.2. Vertikální dohody

Prvním zkoumaným nařízením je nařízení Komise (EU) č. 330/2010⁹⁵ upravující blokovou výjimku pro určité kategorie vertikálních dohod (dále jen Nařízení pro vertikální dohody“). Toto nařízení nahradilo předchozí nařízení Komise č. 2791/1999⁹⁶, vstoupilo v platnost dne 1. června 2010 a jeho použitelnost byla stanovena na dvanáct let.

Jak již bylo vysvětleno v první kapitole této práce, vertikální dohody neboli dohody mezi podniky, které mezi sebou nesoutěží, zpravidla nemají na hospodářskou soutěž tak významný negativní vliv jako dohody horizontální, tedy dohody mezi soutěžiteli na stejné úrovni trhu. Určité typy dohod také mohou hospodářskou soutěž zlepšit, a to zejména tím, že mohou usnadnit koordinaci a spolupráci mezi podniky, což ve výsledku může vést ke snížení nákladů stran dohod či ke zefektivnění jejich investic. Z těchto důvodů Komise přistoupila k poněkud širšímu vynětí vertikálních dohod z všeobecného zákazu. Dle Komise závisí vztah mezi případnými škodlivými a

⁹⁵ Nařízení Komise (EU) č. 330/2010 ze dne 20. dubna 2010 o použití čl. 101 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie na kategorie vertikálních dohod a jednání ve vzájemné shodě (Úř. Věst L 102, 23.4.2010, s. 1).

⁹⁶ Nařízení Komise (ES) č. 2790/1999 ze dne 22. prosince 1999 o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na kategorie vertikálních dohod a jednání ve vzájemné shodě (Úř. Věst L 336, 29.12.1999, s. 21).

prospěšnými účinky zejména na síle tržního postavení stran dohody, tedy na jejich míře konkurenceschopnosti na jejich relevantních trzích. Zároveň se ale nedovolují taková ujednání, která pravděpodobně omezí hospodářskou soutěž, poškodí spotřebitele a/nebo nejsou k dosažení účelu dohody nezbytná. Zejména je pak v preambuli kladen důraz na existenci tzv. souběžných sítí vertikálních dohod, které jsou schopny velmi negativně ovlivnit přístup na trh a kterým by měla být věnována zvláštní pozornost v případě řízení o odejmutí blokové výjimky.⁹⁷

Blokovaná výjimka pro vertikální dohody spočívá v tom, že se čl. 101 odst. 1 SFEU nepoužije na všechny vertikální dohody, které splňují 3 oblasti podmínek a u kterých nebyla výhoda blokové výjimky odejmuta Komisí nebo národním soutěžním úřadem. Prvním kritériem je dle čl. 3 odst. 1 Nařízení pro vertikální dohody hodnota tržního podílu na relevantním trhu, kdy tržní podíl dodavatele nesmí přesahovat 30% relevantního trhu, na němž prodává zboží a služby, jichž se dohoda týká, a kdy tržní podíl kupujícího⁹⁸ nesmí přesahovat 30% relevantního trhu, na kterém zase on dané zboží nebo služby nakupuje. Druhou podmínkou pro uplatnění výjimky je, že účelem dohody nejsou tzv. tvrdá omezení uvedená v čl. 4 Nařízení pro vertikální dohody, například omezení území prodeje nebo okruhu zákazníků⁹⁹. Poslední podmínka se vztahuje na tzv. vyloučená omezení dle čl. 5 Nařízení pro vertikální dohody, kdy se výjimka nevztahuje pouze na tyto závazky obsažené v dohodách, například zákaz vzájemného soutěžení po určitou dobu.¹⁰⁰ Při naplnění těchto podmínek, jsou vertikální dohody obecně dovolené.

Jak bylo mnohokrát uvedeno, vertikální dohody nepředstavují pro hospodářskou soutěž tak velké riziko jako dohody horizontální, proto zde bylo shledáno jako účelné takto obecné vynětí. Třicetiprocentní hranice tržního podílu může být vnímána jako

⁹⁷ Body 7, 10 a 15 preambule Nařízení pro vertikální dohody.

⁹⁸ Kupujícím se dle definice v čl. 1 odst. 1 písm. h) Nařízení pro vertikální dohody rozumí podnik, který podle vertikální dohody s dodavatelem zboží a služby jeho jménem prodává.

⁹⁹ Jako tvrdá omezení jsou uvedena: a) omezení možnosti kupujícího určovat svou prodejní cenu stanovením pevné nebo minimální ceny jednou ze stran, b) omezení území prodeje nebo okruhu zákazníků, c) omezení prodeje konečným uživatelům členy selektivního systému na maloobchodní úrovni, d) omezení křížových dodávek mezi distributory uvnitř systému selektivní distribuce a e) omezení možnosti dodavatele prodávat komponenty, jichž se dohoda týká, jako náhradní díly konečným uživatelům nebo servisním pracovníkům.

¹⁰⁰ Takovými omezeními jsou (i) jakýkoli přímý nebo nepřímý zákaz soutěžit po dobu delší než pět let, (ii) jakýkoli přímý nebo nepřímý závazek zabraňující kupujícímu po uplynutí dohody vyrábět, nakupovat nebo prodávat zboží a služby, čímž ovšem není dotčena možnost ochrany know-how, a (iii) jakýkoli závazek ukládající členům systému selektivní distribuce neprodávat značky určitých soutěžících dodavatelů.

zlatá střední cesta, neboť struktura relevantních trhů v jednotlivých oblastech podnikání se značně liší a v některých může být díky malému počtu konkurentů absolutně vyloučena. I přesto, že toto omezení je příliš obecné vzhledem k různorodosti možných vertikálních dohod, tržní podíl jednotlivých stran ve výši 30% jejich relevantního trhu se jeví převážně jako vhodný.

4.1.3. Vertikální dohody v odvětví motorových vozidel

Další bloková výjimka se také týká pouze vertikálních dohod, a to konkrétně v odvětví motorových vozidel, a je upravena nařízením Komise (EU) č. 461/2010 (dále jen „Nařízení pro odvětví motorových vozidel“),¹⁰¹ které vstoupilo v platnost 1. června 2010. Tyto dvě nařízení týkající se vertikálních dohod jsou ukázkovým příkladem toho, že nařízení o blokových výjimkách vztahující se na vertikální dohody, k jejichž vydání je Komise zmocněná na základě nařízení 19/65/EHS, mohou být jak obecná, tak specifikována pro určitá odvětví.

Potřebu specifického nařízení pro oblast motorových vozidel podrobně objasňuje samotná preambule. Komise v Nařízení pro odvětví motorových vozidel opakuje obecnou vhodnost blokových výjimek pro vertikální dohody s ohledem na jejich nižší negativní dopad na hospodářskou soutěž, usnadnění spolupráce a snížení administrativy a nákladů i v odvětví motorových vozidel, avšak zároveň zdůrazňuje, že při definování náležité působnosti nařízení o blokových výjimkách je nutno přihlížet ke konkurenčním podmínkám v příslušném odvětví. Proto zde byla shledána nutnost odlišné úpravy blokových výjimek pro dohody týkající se prodeje nových motorových vozidel a pro dohody o poskytování servisu oprav a údržby a o prodeji náhradních dílů, kdy druhá jmenovaná oblast dohod vyžaduje úpravu přísnější.¹⁰² Prodejem náhradních dílů na tzv. poprodejním trhu nabývají dodavatelé komponentů do motorových vozidel významnou konkurenční sílu, přičemž soutěžní podmínky na poprodejním trhu mají také dopad na veřejnou bezpečnost při provozu vozidel, nehledě na to, že náklady na

¹⁰¹Nařízení Komise (EU) č. 461/2010 ze dne 27. května 2010 o použití čl. 101 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie na kategorie vertikálních dohod a jednání ve vzájemné shodě v odvětví motorových vozidel (Úř. Věst. L 129, 28.5.2010, s. 52).

¹⁰²Preambuli Nařízení pro odvětví motorových vozidel shrnuje závěry sledování tohoto odvětví prezentované zejména v dokumentech: Hodnotící zpráva o uplatňování nařízení Komise (ES) č. 1400/2002 ze dne 28. května 2008, SEK (2008) 1946, Sdělení Komise – Budoucí rámec soutěžního práva použitelný v odvětví motorových vozidel ze dne 22. července 2009, KOM /2009) 388.

servis a údržbu motorových vozidel představují vysoký podíl na celkových nákladech spotřebitelů v této oblasti.¹⁰³

Jak z výše uvedeného vyplývá, Nařízení pro odvětví motorových vozidel v podstatě pouze zpřísňuje úpravu blokové výjimky v případě druhé oblasti, tedy dohod týkajících se poprodejního trhu motorových vozidel.

Na obě kategorie dohod v odvětví motorových vozidel se vztahuje úprava blokových výjimek obsažená v Nařízení pro vertikální dohody s tím, že pro kategorie dohod týkajících se poprodejního trhu motorových vozidel stanovuje Nařízení pro odvětví motorových vozidel další tvrdá omezení, která způsobují, že se bloková výjimka na takové dohody nevztahuje.¹⁰⁴ Vzhledem ke specifčnosti je vhodné uvést o jaká tvrdá omezení se jedná. Dle čl. 5 jimi jsou (i) omezení prodeje náhradních dílů pro motorová vozidla členy selektivního distribučního systému nezávislým servisním pracovníkům; (ii) omezení dohodnuté mezi dodavatelem náhradních dílů a jiného zařízení do vozidel a výrobcem motorových vozidel, které omezuje možnost dodavatel prodávat toto zboží dalším distributorům, servisním pracovníkům či konečným uživatelům; a (iii) omezení dohodnuté mezi výrobcem motorových vozidel a jeho dodavatelem komponentů, které omezuje schopnost dodavatele účinně umisťovat svoji obchodní značku nebo logo na tyto komponenty.

4.1.4. Dohody v oblasti pojišťovnictví

První kategorií blokových výjimek vztahující se na dohody horizontální je spolupráce v oblasti pojišťovnictví, zejména při kompilaci informací a společném krytí některých rizik. Tato kategorie je upravena v nařízení Komise (EU) č. 267/2010 (dále jen „Nařízení o pojišťovnictví“),¹⁰⁵ k jehož vydání byla Komise zmocněna na základě

¹⁰³Body 9-12 preambule Nařízení pro odvětví motorových vozidel.

¹⁰⁴Čl. 2 Nařízení pro odvětví motorových vozidel prodloužil pro kategorii dohod týkajících se nákupu, prodeje nebo dalšího prodeje nových motorových vozidel použitelnost předchozího nařízení Komise (ES) č. 1400/2002 o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na kategorie vertikálních dohod a jednání ve vzájemné shodě v odvětví motorových vozidel (Úř. Věst. L 203, 1.8.2002, s. 30), a to po přechodnou dobu s tím, že s účinností od 1. června 2013 se na tuto kategorii bude dle čl. 3 aplikovat pouze zmíněné Nařízení pro vertikální dohody.

¹⁰⁵Nařízení Komise (EU) č. 267/2010 ze dne 24. března 2010 o použití čl. 101 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie na určité kategorie dohod, rozhodnutí a jednání ve vzájemné shodě v odvětví pojišťovnictví (Úř. Věst. L 83, 30.3.2010, s. 1).

nařízení Rady (EHS) č. 1534/91.¹⁰⁶ Nařízení o pojišťovnictví nahradilo předchozí nařízení Komise č. 358/2003¹⁰⁷, vstoupilo v platnost dne 1. dubna 2010 a jeho použitelnost byla stanovena na sedm let.

Jednotlivé druhy spolupráce, kterých se bloková výjimka může týkat, jsou vyjmenovány už v preambuli Nařízení o pojišťovnictví, přičemž se jedná se o oblasti stanovení společných sazeb rizikového pojistného na základě společně zjištěné statistiky či počtu zjištěných pojistných událostí, sestavení vzoru všeobecných pojistných podmínek, společného krytí určitých druhů rizik, likvidace pojistných událostí, kontroly a uznání zabezpečovacích opatření a sestavování seznamů zvýšených rizik. Tato spolupráce by měla pojišťovnám umožnit výpočet průměrných nákladů na pokrytí určitého rizika v minulosti, usnadnit výpočet pojistného a zlepšit znalost rizik. Mimo jiné mohou tyto informace také usnadnit vstup pojišťovny na trh a tím přinést další prospěch pro spotřebitele a jiné zákazníky. Kromě pojišťoven, jak působících na relevantním trhu, tak teprve uvažujících o vstupu na něj, mohou tyto informace posloužit také organizacím spotřebitelů a zákazníků. Co se týče krytí rozsáhlých rizik, pojišťovny jsou obecně oprávněny utvářet skupiny soupojištění a souzajištění k poskytnutí dostatečného krytí těch rizik, u kterých by toho nebyly samy schopny, nicméně Nařízení o pojišťovnictví jim umožňuje toto spojení i v případě, že toto spojení přesahuje rozsah nezbytný k zajištění onoho dostatečného krytí.¹⁰⁸

Nařízení o pojišťovnictví obsahuje dvě kategorie blokových výjimek, kterým odpovídají jeho kapitoly II a III. První bloková výjimka se vztahuje ke společné kompilaci, tabulkám a studiím, jednoduše řečeno k výměně určitých informací mezi pojišťovnami a provádění společných studií. Mezi podmínky pro použití této výjimky patří zejména (i) statistická vyhodnotitelnost těchto informací; (ii) co nejpodrobnější přehled dostupných statistických údajů; (iii) zákaz nepředvídaných údajů; (iv) anonymita pojišťoven a pojištěnců; (v) nezávaznost a sdělení o tom; (vi) zákaz uvedení údaje o výši hrubého pojistného, resp. o ceně účtované kupujícímu pojistky;¹⁰⁹ a (vii)

¹⁰⁶ Nařízení Rady (EHS) č. 1534/91 ze dne 31. května 1991 o použití čl. 85 odst. 3 Smlouvy na určité kategorie dohod, rozhodnutí a jednání ve vzájemné shodě v odvětví pojišťovnictví (Úř. Věst., L 143, 7.6.1991, s. 1).

¹⁰⁷ Nařízení Komise (ES) č. 358/2003 ze dne 27. února 2003 o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na určité kategorie dohod, rozhodnutí a jednání ve vzájemné shodě v odvětví pojišťovnictví (Úř. Věst. L 53, 28.2.2003, s. 8).

¹⁰⁸ Nařízení č. 1534/91, body 9, 11, 13 a 14 preambule.

¹⁰⁹ Definice hrubého pojistného v Nařízení č. 1534/91, čl. 1 odst. 7).

zpřístupnění za přiměřených a nediskriminačních podmínek jednak pojišťovnám a za dodržení podmínek veřejné bezpečnosti také organizacím spotřebitelů a zákazníků.¹¹⁰

Druhá bloková výjimka upravuje vytváření a fungování skupin pojišťoven pro účely společného krytí určitých kategorií rizik, a to za podmínek, že (i) každý zúčastněný podnik má právo vystoupit ze skupiny za přiměřených podmínek; (ii) pravidla skupiny neomezují zúčastněný podnik v pojištění druhu rizika, který skupina kryje, jinak než prostřednictvím skupiny; (iii) činnost skupiny ani zúčastněných podniků není omezena jen na některé části EU; (iv) dohoda neomezuje výkon a prodej; (v) nepřiděluje trhy nebo zákazníky; a (vi) zúčastněné podniky se nedohodnou na hrubém pojistném.¹¹¹ Za dodržení těchto podmínek pak Nařízení o pojišťovnictví uděluje absolutní výjimku pro skupiny pojišťoven vytvořených výhradně za účelem krytí nových rizik, a to po dobu tří let ode dne prvního zřízení skupiny.¹¹² Pro ostatní rizika je jako kritérium pro vynětí dohody o společném krytí rizika ze zákazu dle čl. 101 odst. 1 SFEU stanoven společný podíl zúčastněných podniků na relevantním trhu, a to 20% v případě soupojišťoven a 25% v případě souzajišťoven.

4.1.5. Specializační dohody

V oblasti specializačních dohod zkušenosti s předchozím nařízením č. 2658/2000¹¹³ ukázaly pozitivní přínos, a proto na něj bylo navázáno nařízením novým. Nařízení Komise (EU) č. 1218/2010 upravující blokovou výjimku v případě některých specializačních dohod (dále jen „Nařízení o specializačních dohodách“)¹¹⁴ vstoupilo v platnost dne 1. ledna 2011, přičemž platnost byla stanovena na dvanáct let.

Specializační dohody mohou být uzavírány jednak mezi podniky působícími na stejném relevantním trhu, tak mezi podniky působícími na různých relevantních trzích, například za účelem vstupu na trh výrobku prostřednictvím dohody. Proto specializační dohody nelze absolutizovat jako horizontální nebo vertikální. Specializační dohody lze rozdělit do tří základních typů, a to jednostranné specializační dohody, reciproční

¹¹⁰ Nařízení č. 1534/91, čl. 3.

¹¹¹ Čl. 7 Nařízení o pojišťovnictví.

¹¹² Čl. 6 odst. 1 Nařízení o pojišťovnictví.

¹¹³ Nařízení Komise (ES) č. 2658/2000 ze dne 29. listopadu 2000 o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na kategorie specializačních dohod (Úř. Věst. L 304, 5.12.2000, s. 43).

¹¹⁴ Nařízení Komise (EU) č. 1218/2010 ze dne 14. prosince 2010 o použití čl. 101 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie na některé kategorie specializačních dohod (Úř. Věst. L 335, 18.12.2010, s. 43).

specializační dohody a dohody o společné výrobě. V případě jednostranné specializace se jedna strana zcela nebo částečně vzdává určité výroby nebo přípravy určité služby ve prospěch strany druhé, zatímco v případě reciproční specializace se určité výroby nebo přípravy určité služby zcela nebo částečně vzdává každá strana ve prospěch strany jiné. Dohodu o společné výrobě se strany zavazují společně vyrábět určité výrobky nebo připravovat určité služby.¹¹⁵

Specializace podniků přispívá ke snížení výrobních nákladů, ke zefektivnění výroby či výjimečně i ke zdokonalení výrobních technologií, kdy se podnik může více zaměřit jen na určitou činnost místo toho, aby zajišťoval všechny činnosti ve výrobním procesu sám.

Základním hodnotícím kritériem pro užití této blokové výjimky je dle čl. 3 Nařízení o specializačních dohodách celkový podíl stran na trhu nepřesahující 20% relevantního trhu. V případě překročení této prahové hodnoty podílu na trhu se blokové výjimky nepoužije, ale je nutno individuálního posouzení specializační dohody, zda se na ní nevztahuje výjimka legální.¹¹⁶ I zde jsou stanovena určitá tvrdá omezení. Bloková výjimka se pro specializační dohodu neužije v případě, kdy cílem dohody je (i) stanovení cen při prodeji výrobků třetím stranám s výjimkou stanovení cen účtovaných přímým zákazníkům v rámci společné distribuce; (ii) omezení výroby nebo prodeje; (iii) rozdělení trhu nebo zákazníků.¹¹⁷

4.1.6. Dohody v oblasti dopravy a přepravy

Další tři blokové výjimky jsou sektorově velmi omezené, přičemž se týkají sektoru dopravy. Jedná se o nařízení Rady č. 169/2009 o uplatňování pravidel hospodářské soutěže v dopravě po železnici, silnici a vnitrozemských vodních cestách (dále jen „Nařízení pro železniční a silniční dopravu“),¹¹⁸ nařízení Rady č. 487/2009 o blokové výjimce v odvětví letecké dopravy (dále jen „Nařízení pro leteckou dopravu“)¹¹⁹ a nařízení Komise č. 906/2009 o blokové výjimce na určité kategorie

¹¹⁵ Bod 7 preambule, čl. 1 odst. 1 písm. b), c), d) Nařízení o specializačních dohodách

¹¹⁶ Viz výklad o legálních výjimkách. Bod 10 čtvrtá a pátá věta preambule Nařízení o specializačních dohodách

¹¹⁷ Čl. 4 Nařízení pro specializační dohody.

¹¹⁸ Nařízení Rady (ES) č. 169/2009 ze dne 26. února 2009 o uplatňování pravidel hospodářské soutěže v dopravě po železnici, silnici a vnitrozemských vodních cestách (Úř. Věst. L 61, 5.3.2009, s. 1).

¹¹⁹ Nařízení Rady (ES) č. 487/2009 ze dne 25. května 2009 o použití čl. 81 odst. 3 na některé kategorie dohod a jednání ve vzájemné shodě v odvětví letecké dopravy (Úř. Věst. L 148, 11.6.2009, s. 1).

dohod, rozhodnutí a jednání ve vzájemné shodě mezi společnostmi liniové dopravy (konsorcií)¹²⁰ ve znění nařízení č. 697/2014 (dále jen „Nařízení pro lodní dopravu“).¹²¹

Nařízení pro železniční a silniční dopravu bylo vydáno Radou, k čemuž je zmocněna přímo ve SFEU, a nahrazuje její předchozí nařízení č. 1017/68¹²². Vzhledem k tomu, že se jedná o akt Rady, neobsahuje nařízení bližší specifické podmínky pro uplatnění blokované výjimky, ale pouze stanovuje rozsah jednání, na které se výjimka vztahuje. Pravidla hospodářské soutěže pro oblast dopravy jsou součástí společné dopravní a obecné hospodářské politiky, a proto by také ona měla brát ohled na zvláštní rysy dopravy, zejména v nutnosti či vhodnosti společného financování nebo pořizování dopravního zařízení pro společné používání určitými seskupeními podniků či technická zlepšení vedoucí ke zvýšení produktivity.¹²³ Dle Nařízení pro železniční a silniční dopravu se blokovaná výjimka vztahuje jednak na tzv. technické dohody a jednak na dohody uzavřené ve skupině malých a středních podniků. Technické dohody jsou takové, jejichž cílem a účinkem je výlučně dosažení technických zlepšení, technická spolupráce prostřednictvím jednotných norem pro materiály, dopravní prostředky a jiná zařízení, výměna nebo společné využití zaměstnanců, materiálů dopravních prostředků či zařízení, koordinace jízdních řádů návazných tras nebo vytvoření jednotných pravidel pro určování sazeb a poplatků souvisejících s využitím této dopravy. Výjimka pro skupiny malých a středních podniků se zase týká dohod o vytvoření a činnosti seskupení podniků silniční a vnitrozemské vodní dopravy pro společné provozování dopravy či dohod o společném financování nebo pořizování dopravního zařízení nebo příslušenství nezbyté pro provoz dopravy, přičemž je v tunách stanovena maximální celková přepravní kapacita seskupení, která pro uplatnění této výjimky nesmí být překročena.¹²⁴

Také Nařízení pro leteckou dopravu bylo vydáno Radou v rámci jejího přímého zmocnění v SFEU a nahradilo předchozí nařízení č. 3976/87.¹²⁵ Cílem Nařízení pro

¹²⁰ Nařízení Komise (ES) č. 906/2009 ze dne 28. září 2009 o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na určité kategorie dohod, rozhodnutí a jednání ve vzájemné shodě mezi společnostmi liniové dopravy (konsorcií) (Úř. Věst. L 256, 29.9.2009, s. 31.)

¹²¹ Nařízení Komise (EU) č. 697/2014 ze dne 24. června 2014, kterým se mění nařízení (ES) č. 906/2009, pokud jde o dobu jeho použitelnosti (Úř. Věst. L 184, 25.6.2014, s. 3).

¹²² Nařízení Rady (EHS) č. 1017/68 ze dne 19. července 1968 o uplatňování pravidel hospodářské soutěže v dopravě po železnici, silnici a vnitrozemských vodních cestách (Úř. Věst. L 175, 23.7.1968, s 1).

¹²³ Preambule Nařízení pro železniční a silniční dopravu, zejména body 2,3,5 a 7.

¹²⁴ Čl. 2 a 3 Nařízení pro železniční a silniční dopravu.

¹²⁵ Nařízení Rady (EHS) č. 3976/87 ze dne 14. prosince 1987 o použití čl. 85 odst. 3 Smlouvy na určité kategorie dohod a jednání ve vzájemné shodě v odvětví letecké dopravy (Úř. Věst. L 374, 31.12.1987, s. 9).

leteckou dopravu je udělit výjimky pro určité typy dohod pouze na omezenou dobu, ve které se letečtí dopravci mohou přizpůsobit konkurenčnějšímu prostředí, a to v případě dopravy v rámci Evropské Unie i dopravy mezi Evropskou Unií a třetími zeměmi.¹²⁶ Rada v nařízení zmocňuje Komisi k úpravě výjimky pro dohody v oblasti letecké dopravy týkající se zejména společného plánování a koordinace letových řádů, konzultace o sazbách pro přepravu cestujících, zavazadel a nákladů na pravidelných leteckých linkách, společného provozování nových nebo méně vytížených pravidelných leteckých linek a další, a to pouze na předem vymezené období.¹²⁷

V oblasti tzv. liniové dopravy se blokové výjimce dostalo hlubší úpravy. Na základě nařízení Rady č. 246/2009¹²⁸ Komise přijala Nařízení pro lodní dopravu, které vstoupilo v platnost dnem 26. dubna 2010 a jehož použitelnost byla nařízením Komise č. 697/2014 prodloužena z 25. dubna 2015 do 25. dubna 2020. Účelem této blokové výjimky je zlepšení produktivity a kvality služeb liniové dopravy díky racionalizaci a úsporám z rozsahu, prosazování technického a ekonomického pokroku a efektivnější využívání lodního prostoru. Liniovou lodní dopravou se rozumí pravidelná, úplatná a všeobecně dostupná doprava zboží po určených trasách mezi přístavy, podle plavebních řádů a předem ohlášených dat plaveb.¹²⁹ a konsorciem ve smyslu Nařízení pro lodní dopravu dohoda či soubor oddělených, ale souvisejících dohod mezi přepravci působícími v mezinárodní liniové lodní dopravě za účelem spolupráce ve společném provozování námořní dopravy a zlepšení poskytovaných služeb.¹³⁰ Dle čl. 3 Nařízení pro lodní dopravu se bloková výjimka týká mimo jiné dohod upravujících společné provozování služeb a související společnou tvorbu plavebních jízdních řádů, výměnu, prodej či pronájem prostoru nebo boxů na plavidlech, či dohod týkajících se společného používání či provozování přístavních terminálů. I v tomto případě se cílené stanovení cen při prodeji služeb třetím stranám, omezení kapacity či prodeje a rozdělení trhů nebo zákazníků považuje za tzv. tvrdé omezení, které vylučuje použitelnost podmínky na celé konsorcium.¹³¹ U liniové lodní dopravy je nutné zmínit jednu specifickou. Vedle

¹²⁶Preambule Nařízení pro leteckou dopravu, zejména body 3 a 5.

¹²⁷ Čl. 2 a 3 Nařízení pro leteckou dopravu.

¹²⁸ Nařízení Rady (ES) č. 246/2009 ze dne 26. února 2009 o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na určité kategorie dohod, rozhodnutí a jednání ve vzájemné shodě mezi společnostmi liniové dopravy (konsorcií) (Úř. Věst. L 79, 25.3.2009, s. 1).

¹²⁹ Čl. 2 bod 2) Nařízení pro lodní dopravu.

¹³⁰ Bod 3, věta druhá Preambule a čl. 2 bod 1) Nařízení pro lodní dopravu.

¹³¹ Čl. 4 Nařízení pro lodní dopravu.

klasické podmínky pro použití výjimky v podobě maximálního tržního podílu Nařízení pro lodní dopravu jako další podmínku stanovuje existenci práva vystoupit z konsorcia bez finanční a jiné sankce s výpovědní lhůtou maximálně šesti měsíců.¹³²

4.1.7. Dohody v oblasti výzkumu a vývoje

Výzkum a vývoj je z hlediska zrychlujícího se pokroku, velkých přínosů z pohledu dynamické efektivity a zároveň horší dostupnosti finančních, materiálních i lidských zdrojů pro jeho důkladné provádění oblastí, kde je důležitost blokových výjimek patrná asi nejvíce. To dokazuje i skutečnost, že výzkum a vývoj si vysloužil blokovou výjimku také v oblasti poskytování státní podpory, která bude rozebrána dále. Blokové výjimky na některé kategorie dohod o výzkumu a vývoji jsou upraveny Nařízením Komise (ES) č. 1217/2010 (dále jen "Nařízení o výzkumu a vývoji").¹³³ Toto nařízení také není prvním v pořadí a jeho přijetím bylo nahrazeno předchozí nařízením č. 2659/2000.¹³⁴ Nařízení o výzkumu a vývoji vstoupilo v platnost dne 1. ledna 2011 a jeho použitelnost byla stanovena do dne 31. prosince 2022, tedy na jedenáct let.¹³⁵

Dohodou o výzkumu a vývoji se dle čl. 1 Nařízení o výzkumu a vývoji rozumí dohoda mezi podniky týkající se podmínek, za kterých strany provádějí společný výzkum a vývoj výrobků nebo technologií, provádějí placený výzkum a vývoj výrobků a technologií, kdy jedna strana provádí výzkum a vývoj a druhá strana to financuje, společně využívají výsledků společného nebo placeného výzkumu a vývoje, popř. různé kombinace uvedeného.

Bloková výjimka se vztahuje na všechny dohody o výzkumu a vývoji za podmínek, že všechny strany dohody mají plný přístup ke konečným výsledkům výzkumu a vývoje, včetně uplatňování všech práv duševního vlastnictví a know-how z něj vyplývajících, pokud strany neomezily dohodu pouze na využívání výsledků výzkumu a vývoje. Další podmínky stanoví čl. 3 v odst. 3 až 5 Nařízení o výzkumu a vývoji.

¹³² Podmínky pro vynětí jsou upraveny v čl. 5 a 6 Nařízení pro lodní dopravu.

¹³³ Nařízení Komise (EU) č. 1217/2010 ze dne 14. prosince 2010 o použití čl. 101 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie na některé kategorie dohod o výzkumu a vývoji (Úř. Věst. L 335, 18.12.2010, s. 36).

¹³⁴ Nařízení Komise (ES) č. 2659/2000 ze dne 29. listopadu 2000 o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na kategorie dohod o výzkumu a vývoji (Úř. Věst. L 304, 5.12.2000, s. 7).

¹³⁵ Čl. 9 Nařízení o výzkumu a vývoji.

I zde se jako měřítko uplatní hranice tržního podílu, přičemž ta je stanovena pouze pro horizontální dohody. Pokud strany dohody nejsou konkurenčními podniky, použije se výjimka po dobu trvání výzkumu a v případě společného využívání po dobu dalších sedmi let od prvního uvedení výsledného výrobku nebo technologie na trh. Pokud strany jsou konkurenčními podniky, výjimka se použije pouze, pokud součet podílů všech stran nepřesahuje 25% relevantních trhů výrobku a technologie v případě společného výzkumu a využívání jeho výsledků, nebo pokud součet podílů financující strany a všech stran, se kterými financující strana uzavřela dohodu ohledně stejného výrobku nebo technologie, nepřesahuje 25% relevantních trhů výrobku nebo technologie, a to na stejnou dobu jako v případě nekonkurenčních podniků.¹³⁶

Jako u jiných blokových výjimek, také tady jsou stanoveny tzv. černé a šedé klauzule vylučující použití výjimky. Mezi tzv. tvrdá omezení, která vylučují použití blokové výjimky na dohodu jako celek, patří například (i) omezení smluvních stran provádět výzkum a vývoj nezávisle nebo ve spolupráci se třetími osobami, a to v jiné oblasti nebo po ukončení realizace dohody v oblasti, na níž se dohoda vztahovala; či (ii) omezení území, na kterém smí strany pasivně prodávat smluvní výrobky nebo udělovat licence na smluvní technologie s určitými výjimkami.¹³⁷

Vyloučená omezení, na něž se v případě, že jsou od dohody oddělitelná a dohoda může existovat i bez těchto závazků, výjimka nepoužije, se týkají závazků nenapadání platnosti duševního vlastnictví po dokončení výzkumu a vývoje či neposkytování licence třetím stranám na výrobu smluvních výrobků blíže specifikovaných v textu nařízení.¹³⁸

4.1.8. Dohody o převodu technologií

S výzkumem a vývojem souvisí i další kategorie dohod, pro kterou byla zavedena bloková výjimka, a to dohody o převodu technologií. Zmocnění Komise k úpravě blokových výjimek pro oblast dohod o převodu technologií vychází z nařízení rady č. 19/65/EHS,¹³⁹ na jehož základě bylo přijaté mimo jiné nařízení Komise č.

¹³⁶ Čl. 4 Nařízení o výzkumu a vývoji.

¹³⁷ Čl. 5 Nařízení o výzkumu a vývoji.

¹³⁸ Čl. 6 Nařízení o výzkumu a vývoji.

¹³⁹ Nařízení Rady č. 19/65/EHS ze dne 2. března 1965 o použití čl. 85 odst. 3 Smlouvy na určité kategorie dohod a jednání ve vzájemné shodě (Úř. Věst. 36, 6.3.1965, s. 533/65).

772/2004,¹⁴⁰ které bylo v roce 2014 nahrazeno stávajícím nařízením Komise č. 316/2014 pro kategorie dohod o převodu technologií (dále jen „Nařízení o převodu technologií“).¹⁴¹ Nařízení o převodu technologií vstoupilo v platnost dnem 1. května 2014 a jeho použitelnost byla stanovena do dne 30. dubna 2026.¹⁴²

Předmětem dohody o převodu technologií je udělení licence na technologická práva nebo postoupení technologických práv, jako jsou know-how, patenty, užité vzory, práva k průmyslovým vzorům, autorská práva k programovému vybavení a další,¹⁴³ ale to pouze mezi poskytovatelem a nabyvatelem licence. Tyto dohody zabraňují zdvojení výzkumu a vývoje, motivují k provádění dalšího výzkumu a vývoje a usnadňují rozšiřování doposud vytvořených a zdokonalených technologií, což při stanovení horních hranic tržního podílu stran obecně vede ke zlepšení výroby nebo distribuce s přiměřenými výhodami také pro spotřebitele.¹⁴⁴

Dle Nařízení o převodu technologií jsou tedy ze zákazu v čl. 101 odst. 1 SFEU vyloučeny dohody převodu technologií, a to na dobu, po kterou technologická práva nevyprší, nezaniknou, nejsou prohlášena za neplatná anebo, v případě know—how, zůstávají tajná. Výjimka je opět podmíněná vyšší tržního podílu stran dohody o převodu technologií¹⁴⁵ a neexistencí či neuplatněním určitých omezení a závazků.¹⁴⁶

Přestože se nařízení vztahuje pouze na dohody mezi poskytovatelem a nabyvatelem licence, neměly by z aplikace nařízení být vyloučeny ani dodavatelské a distribuční dohody mezi nabyvatelem licence a odběrateli jeho smluvních výrobků s tím, že tyto dohody musí případně být v souladu také s pravidly vztahujícími se na dodavatelské a distribuční dohody.¹⁴⁷

Tato bloková výjimka je velmi specifická svým přesahem s jinými blokovými výjimkami, zejména v oblasti dohod o výzkumu a vývoji a dohod specializačních. Proto

¹⁴⁰ Nařízení Komise (ES) č. 772/2004 ze dne 7. dubna 2004 o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na určité kategorie dohod o převodu technologií (Úř. Věst. L 123, 27.4.2004, s. 11).

¹⁴¹ Nařízení Komise (EU) č. 316/2014 ze dne 21. března 2014 o použití čl. 101 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie na kategorie dohod o převodu technologií (Úř. Věst. L 93, 28.3.2014, s. 17).

¹⁴² Čl. 11 Nařízení o převodu technologií.

¹⁴³ Čl. 1 odst. 1 písm. b) a c) Nařízení o převodu technologií.

¹⁴⁴ Preambule Nařízení o převodu technologií, zejm. body 4, 6, 10 a 11.

¹⁴⁵ V případě dohody mezi soutěžícími podniky nesmí společný podíl stran na relevantním trhu překročit 20% a v případě nesoutěžících podniků nesmí podíl žádné ze stran na relevantním trhu překročit 30% (čl. 3 Nařízení o převodu technologií).

¹⁴⁶ Viz tvrdá omezení uvedená v čl. 4 a vyloučená omezení uvedená v čl. 5 Nařízení o převodu technologií.

¹⁴⁷ Tato pravidla jsou upravena dříve rozebraným Nařízením pro vertikální dohody.

je při aplikaci těchto blokových výjimek třeba věnovat zvláštní pozornost správné kategorizaci dohod či případné kombinaci blokových výjimek za dodržení všech jejich podmínek.

4.1.9. Dohody v oblasti zemědělství

V souvislosti s blokovými výjimkami nelze opominout specifickou oblast zemědělství, kde jsou pravidla pro zemědělskou činnost a obchod se zemědělskými produkty upravena často odlišně, vzhledem k povaze této oblasti. Jedná se o jednu s oblastí, kde se překrývá možnost blokové výjimky pro dohodu s možností blokové výjimky pro státní podporu. Obě tyto blokové výjimky jsou zakotvené nařízením Rady č. 1184/2006 o použití pravidel hospodářské soutěže na zemědělské produkty a obchod s nimi (dále jen „Nařízení pro zemědělství“).¹⁴⁸ Tato odlišná a více ochranná úprava zemědělského sektoru není v této oblasti žádnou novinkou.¹⁴⁹ Nařízení pro zemědělství tedy obecně zakotvuje blokovou výjimku jak pro dohody týkající se produkce zemědělských produktů nebo obchodu s nimi, tak pro podpory na tuto produkci či obchod poskytované.¹⁵⁰

4.2. Blokové výjimky v oblasti státní podpory

4.2.1. Modernizace státní podpory

Jak již bylo několikrát uvedeno, v oblasti veřejné podpory je úprava více sjednocená a přehledná. Je tomu tak jednak zvykem upravovat všechny blokové výjimky pro státní podpory v rámci jednoho nařízení a jednak nedávno proběhla revize práva státní podpory. Tzv. modernizace státní podpory proběhla v průběhu let 2013 až 2014 a jejím cílem a také dosaženým výsledkem byla revize všech právních předpisů týkajících se státní podpory. V jejím rámci bylo také přijato Obecné nařízení o

¹⁴⁸ Nařízení Rady (ES) č. 1184/2006 ze dne 24. července 2006 o použití určitých pravidel hospodářské soutěže na produkci zemědělských produktů a obchod s nimi (Úř. Věst. L 214, 4.8.2006, s. 7).

¹⁴⁹ Nařízení Rady č. 26 ze dne 4. dubna 1962 o použití určitých pravidel hospodářské soutěže na produkci zemědělských produktů a obchod s nimi. (Úř. Věst. 0, 20.4.1962, s. 993/62) ve znění nařízení č. 49 (Úř. Věst. 53, 1.7.1962, s. 1571/62).

¹⁵⁰ Zejména čl. 1 a 3 Nařízení pro zemědělství.

blokových výjimkách č. 651/2014 (dále jen „Obecné nařízení“),¹⁵¹ které je označováno anglickou zkratkou *GBER* (*General Block Exemption Regulation*). To nahradilo předchozí obecné nařízení č. 800/2008,¹⁵² vstoupilo v platnost dnem 1. července 2014 a jeho použitelnost byla stanovena do dne 31. prosince 2020.¹⁵³

V rámci modernizace bylo toto nařízení veřejně konzultováno ve dvou částech. První, označována jako GBER I, obsahovala revizi ustanovení předchozího nařízení a úpravu obdobných kategorií státní podpory, tedy nově definovaných a vymezených kategorií obsažených v předchozím nařízení. Druhá, označována jako GBER II, obsahovala nové kategorie státní podpory, k jejichž zmocnění bylo v rámci modernizace přijaté také nařízení Rady č. 733/2013 novelizující zmocňovací nařízení Rady č. 994/98.¹⁵⁴

Všechny pracovní dokumenty, návrhy, konzultace i ve výsledku přijaté právní předpisy jsou velmi přehledně zpřístupněné Komisí na jejích stránkách,¹⁵⁵ proto se zde modernizací hlouběji zabývat nebudu.

4.2.2. Obecné nařízení o blokových výjimkách (GBER)

Vzhledem ke skutečnosti, že Obecné nařízení upravuje všechny kategorie podpor v různých oblastech, jedná se o nařízení značně obsáhlé. Kategoriemi podpor, na něž se za splnění podmínek pro vynětí nevztahuje notifikační povinnost podle čl. 108 odst. 3 SFEU, jsou: (i) regionální podpora; (ii) podpora určená malým a středním podnikům; (iii) podpora na ochranu životního prostředí; (iv) podpora výzkumu vývoje a inovací; (v) podpora na vzdělávání; (vi) podpora na nábor a zaměstnávání znevýhodněných pracovníků a pracovníků se zdravotním postižením; (vii) podpora na náhradu škod způsobených některými přírodními pohromami; (viii) sociální podpora na dopravu obyvatel odlehlých regionů; (ix) podpora na širokopásmovou infrastrukturu;

¹⁵¹ Nařízení Komise (EU) č. 651/2014 ze dne 17. června 2014, kterým se v souladu s články 107 a 108 Smlouvy prohlašují určité kategorie podpory za slučitelné s vnitřním trhem (Úř. Věst. L 187, 26.6.2014, s. 1).

¹⁵² Nařízení Komise (ES) č. 800/2008 ze dne 6. srpna 2008, kterým se v souladu s články 87 a 88 Smlouvy o ES prohlašují určité kategorie podpory za slučitelné se společným trhem (Obecné nařízení o blokových výjimkách) (Úř. Věst. L 214, 9.8.2008, s. 3-47).

¹⁵³ Čl. 59 Obecného nařízení

¹⁵⁴ Nařízení Rady (EU) č. 733/2013 ze dne 22. července 2013, kterým se mění nařízení (ES) č. 994/98 o použití článků 92 a 93 Smlouvy o založení Evropského společenství na určité kategorie horizontální státní podpory (Úř. Věst. L 204, 31.7.2013, s. 11).

¹⁵⁵ http://ec.europa.eu/competition/state_aid/modernisation/index_en.html

(x) podpora kultury a zachování kulturního dědictví; (xi) podpora na sportovní a multifunkční rekreační infrastrukturu; a (xii) podpora na místní infrastrukturu.¹⁵⁶

Obecné nařízení obsahuje část společnou všem kategoriím a dále části věnující se konkrétním podporám. Z tohoto důvodu je nutno při aplikaci konkrétní blokové výjimky pozorně pracovat s celým nařízením, přičemž za zmínku stojí velmi rozsáhlý článek 2 obsahující definice pojmů jak společných všem kategoriím, tak týkajícím se jednotlivých kategorií.

Obecně lze říci, že pro vynětí státní podpory z oznamovací povinnosti je nutno splnit několik podmínek. Zaprvé se musí jednat o kategorii podpory uvedenou v čl. 1 Obecného nařízení. Dále podpora nesmí překročit prahovou hodnotu uvedenou v eurech, která je dle různých kategorií či podkategorií a typu podpory stanovena v čl. 4. Podpora musí být transparentní, přičemž takovou je podpora, u níž lze předem přesně vypočítat hrubý grantový ekvivalent bez nutnosti provádět hodnocení rizik,¹⁵⁷ a za kterou jsou považovány například podpory sestávající s dotací a ze subvencí úrokových sazeb či určité podpory poskytované formou půjček, záruk nebo daňových zvýhodnění.¹⁵⁸ Další společnou podmínkou pro podpory je tzv. motivační účinek, který se týká zejména formálních náležitostí žádosti o podporu.¹⁵⁹ Dále podpora musí splňovat podmínky uvedené v jednom z třinácti oddílů kapitoly III Obecného nařízení.

Pro lepší znázornění aplikace blokové výjimky v oblasti státní podpory je vhodné uvést konkrétní příklad. Státní podpora na vzdělávání je slučitelná s vnitřním trhem a vyňata z oznamovací povinnosti za splnění následujících podmínek: (i) jedná se o kategorii podpory, na kterou se dle čl. 1 odst. 1 písm. e) Obecné nařízení použije; (ii) výše podpory na vzdělání nepřesahuje dle čl. 4 odst. 1 písm. n) 2 miliony EUR na vzdělávací projekt; (iii) podpora na vzdělání je poskytována v jedné z forem uvedených v čl. 5 odst. 2 písm. a) až d), a tedy považována za transparentní; (iv) žádost o podporu byla členskému státu předložena před zahájením prací na projektu nebo činnosti a obsahuje údaje uvedené v čl. 6; (v) podpora není poskytnuta na vzdělání organizované podnikem za účelem dodržení závazných vnitrostátních norem vzdělávání dle čl. 31 odst. 2; (vi) intenzita podpory nepřesáhne 50 % způsobilých nákladů uvedených v čl. 31

¹⁵⁶ Čl. 1 odst. 1 Obecného nařízení

¹⁵⁷ Dle čl. 2 bod 22 se hrubým grantovým ekvivalentem rozumí „výše, kterou by podpora dosáhla, kdyby byla příjemci poskytnuta formou dotace před srážkou daně nebo jiných poplatků.“

¹⁵⁸ Blíže viz čl. 5 Obecného nařízení.

¹⁵⁹ čl. 6 Obecného nařízení.

odst. 3, pokud nejsou splněny podmínky pro její navýšení uvedené v čl. 31 odst. 4 a 5; a (vii) v případě její kumulace s jinou státní podporou dle čl. 8 celková výše státní podpory na podpořenou činnost, projekt nebo podnik nepřesahuje maximální intenzitu podpory a prahovou hodnotu oznamovací povinnosti.

V případě blokových výjimek v oblasti státní podpory je výslovně upravena i možnost kumulace jednotlivých podpor vyňatých z oznamovací povinnosti na základě Obecného nařízení. Dle důvodové zprávy ke GBER I¹⁶⁰ byla větší pozornost kumulativnímu dopadu podpory jedním z cílů. Dle obecného pravidla v čl. 8 odst. 1 Obecného nařízení se v případě kumulace podpory přihlíží k celkové výši státní podpory na podpořenou činnost, projekt nebo podnik.

4.2.3. Další blokové výjimky v oblasti státní podpory

Přestože bylo výše několikrát zmíněno, že Obecné nařízení je nařízením komplexním, co se blokových výjimek v oblasti státní podpory týče, lze úpravu povolené státní podpory nalézt i v jiných evropských předpisech.¹⁶¹ Jedná se například o podporu v oblasti rybolovu a akvakultury upravenou nařízením č. 1379/2013 o společné organizaci trhů s produkty rybolovu a akvakultury¹⁶² či o některé podpory v oblasti zemědělské prvovýroby a zpracování a uvádění zemědělských výrobků na trh.

Také v rámci modernizace státní podpory bylo projednáváno individuální Nařízení o blokových výjimkách v oblasti zemědělství v Angličtině označované jako *Draft ABER (Agriculture Block Exemptions regulation)*, ale dle stránek Komise k jeho přijetí nedošlo.¹⁶³

¹⁶⁰ Předloha obecného nařízení o blokových výjimkách – DŮVODOVÁ ZPRÁVA, s. 1, dostupné na http://ec.europa.eu/competition/state_aid/modernisation/index_en.html

¹⁶¹ Jedná se o podpory vyňaté z aplikace Obecného nařízení uvedené v čl. 1 odst. 2 a 3 Obecného nařízení

¹⁶² Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1379/2013 ze dne 11. prosince 2013 o společné organizaci trhů s produkty rybolovu a akvakultury a o změně nařízení Rady (ES) č.1184/2006 a (ES) 1224/2009 a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 104/2000 (Úř. Věst. L 354, 28.12.2013, s. 1).

¹⁶³ Více k Draft ABER na stránkách Komise, dostupné na http://ec.europa.eu/agriculture/stateaid/policy/feedback-aber/index_en.htm

5. Vztah blokových výjimek v obou oblastech

5.1. Porovnání blokových výjimek v obou oblastech

Zákaz určitých jednání či poskytování podpor má svůj význam z hlediska ochrany hospodářské soutěže, jak už bylo vysvětleno výše, a proto je nutno při používání výjimek postupovat opatrně. Přestože každá z těchto oblastí upravuje jednání jiného subjektu, první se vztahuje na jednání podniků uzavírajících dohody, zatímco druhá na jednání subjektů poskytujících státní podporu, obojí blokové výjimky se ve výsledku mohou dotýkat stejné činnosti či podniku. Z tohoto důvodu nelze pominout jejich přesah a potenciální kumulaci.

Jak vyplývá z výkladu v předchozích kapitolách, obě oblasti blokových výjimek toho mají mnoho společného. Právní úprava v oblasti dohod narušujících hospodářskou soutěž i oblasti státní podpory představuje regulaci hospodářské soutěže a úpravu ekonomických vztahů na vnitřním trhu. Zákaz těchto dohod i kontrola poskytování státní podpory míří na ochranu hospodářské soutěže ve výsledku zacílenou zejména na ochranu spotřebitelů a zvyšování spotřebitelského blahobytu. I když se v jednom případě jedná o výjimku ze zákazu určitého jednání podniků a v druhém o výjimku z oznamovací povinnosti členských států a souvisejícího posouzení a schválení státní podpory Komisí, bloková výjimka vždy představuje umožnění nějakého chování či postupu. Proces vydávání blokových výjimek, tedy zmocnění Rady a následné zmocnění Komise k vydávání nařízení, stejně tak jako obsah jednotlivých nařízení o blokových výjimkách je také značně podobný. I když se výklad nevěnoval roli soutěžních orgánů nijak podrobně, je jasné, že hlavní aktérem je Komise. Z uvedeného plyne, že oblast dohod narušujících hospodářskou soutěž a oblast státní podpory spolu úzce souvisí, a proto by neměly být zkoumány odděleně.

5.2. Vzájemný přesah blokových výjimek

Pojem hospodářská soutěž je velmi široký, ale blokové výjimky se dotýkají velmi omezeného okruhu jednání. Některé blokové výjimky upravují velmi blízké oblasti, kdy pak i samo nařízení o blokové výjimce zmiňuje jinou blokovou výjimku a vyjasňuje jejich vzájemný vztah, popř. které podmínky mají pro kterou situaci přednost. Takovýmto příkladem může být Nařízení o převodu technologií, kdy se převod

technologií úzce dotýká využívání výsledků výzkumu a vývoje a práv duševního vlastnictví upravených Nařízením o výzkumu a vývoji a dále specializačních dohod upravených Nařízením o specializačních dohodách. Vztah dohod o převodu technologií upravuje čl. 9 Nařízení o převodu technologií, ve kterém vylučuje použití jím upravené blokované výjimky na licenční ujednání v dohodách o výzkumu a vývoji nebo ve specializačních dohodách.

5.3. Kumulace blokovaných výjimek

Při zkoumání jednotlivých blokovaných výjimek se nelze nepozastavit také u jejich možné kombinace. Může jít o kumulaci v rámci stejné oblasti¹⁶⁴ nebo o kumulaci výjimek pro dohody omezující hospodářskou soutěž a výjimek pro státní podpory, kdy je vliv na hospodářskou soutěž zpravidla znatelnější a kontrola takového jednání více složitá. U blokovaných výjimek v oblasti dohod bývá jejich kumulace zpravidla vyloučena, kdy se jednotlivé kategorie dohod týkají převážně zcela odlišných ujednání a kdy v případě ujednání souvisejících bývá použitelnost blokované výjimky stanovena či vyloučena některým z dotčených nařízení.¹⁶⁵ Kumulace státních podpor je upravena přímo v Obecném nařízení¹⁶⁶ a zavádí výše zmíněné pravidlo součtu všech státních podpor poskytnutých na danou činnost, projekt nebo podnik.

Kombinace blokovaných výjimek napříč zkoumanými oblastmi není nikde výslovně vyloučena, a proto rozhodující vliv má právě činnost Komise, jakožto kontrolní orgán s pravomocí odejmout výhodu blokované výjimky. Nejmarkantnějším příkladem, kdy se blokovaná výjimka ze zakázaných dohod a z neslučitelné státní podpory týká stejného okruhu činností a jednání na trhu, je oblast výzkumu a vývoje. Výzkum a vývoj obecně přispívá ke zlepšení hospodářské soutěže, ke zvýšení její efektivity, zkvalitnění nabízených produktů a k výslednému snížení nákladů, jak bylo vysvětleno v souvislosti s dynamickou efektivitou. Situace, kdy několik podniků uzavře dohodu o společném výzkumu a vývoji vyňatou ze zákazu dle čl. 101 odst. 3 SFEU a následně zažádají o státní podporu na jejich výzkumný projekt, není nepředstavitelná.

¹⁶⁴ Kupříkladu kumulace podpor je upravena v čl. 8 Obecného nařízení, které v odst. 1 jako základní pravidlo stanoví, že při zjišťování, zda jsou dodrženy prahové hodnoty oznamovací povinnosti a maximální intenzita podpory, přihlíží se k celkové výši státní podpory poskytnuté na danou činnost či projekt.

¹⁶⁵ Viz zmíněný čl. 9 Nařízení o převodu technologií.

¹⁶⁶ Čl. 8 Obecného nařízení.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo podat výklad blokových výjimek vyskytujících se v oblasti regulace dohod uzavíraných mezi podniky a narušujících hospodářskou soutěž a regulace poskytování státní podpory, a to zejména v jejich vzájemné souvislosti. Práce neusiluje o vyčerpávající výklad blokových výjimek, ale zabývá se jimi z hlediska jejich účelu, vzájemného vztahu a odlišností.

Oblast ochrany hospodářské soutěže je velmi významnou oblastí činnosti EU a v průběhu uskutečňování a prohlubování evropské integrace prošla značným vývojem. Blokové výjimky jsou jedním z mnoha nástrojů, jak zajistit co největší svobodu na vnitřním trhu a zároveň ochranu podniků a spotřebitelů. Přestože obě rozebírané oblasti soutěžního práva, tedy oblast dohod narušujících hospodářskou soutěž a oblast státní podpory, cílí zejména na ochranu spotřebitelů, dotýkají se i mnoha dalších cílů evropské integrace, jako je ochrana životního prostředí, umožnění technologického pokroku a jiné. Blokové výjimky se za tímto účelem snaží vyvažovat negativní a pozitivní účinky určitých jednání v hospodářské soutěže, ať už jednají podniky nebo členské státy, umožňovat či usnadňovat určité procesy a pokroky nezbytné pro vnitřní trh a kompenzovat či napravovat určitou nerovnost v hospodářských vztazích. Zároveň představují určitý střed mezi příliš obecnými zákazy či omezeními jednání narušujících hospodářskou soutěž a příliš konkrétními závěry Komise posuzující jednotlivé individuální případy aplikace, jak tomu v případě dohod bylo před rokem 2003.

V českém právu se blokové výjimky zavedly za účelem přizpůsobování české právní úpravy evropskému právu, k čemuž se Česká republika zavázala v Asociační dohodě. V současné době právní úprava hospodářské soutěže v ČR, zejména v oblasti dohod narušujících hospodářskou soutěž, odpovídá právu evropskému, a proto se i tato práce zaměřovala právě na něj.

Přestože se obě rozebírané oblasti, v nichž se blokové výjimky vyskytují, od sebe velmi liší, společné znaky blokových výjimek nelze popřít. V oblasti dohod narušujících hospodářskou soutěž jsou takové dohody jednoduše zakázány primárním právem EU a blokové výjimky stanovují kategorie dohod, kdy zákaz neplatí. Pro každou kategorii dohod bylo přijato speciální nařízení, ať už Rady nebo Komise, a podmínky pro jednotlivé kategorie se liší. Pravidla pro aplikaci blokových výjimek v oblasti dohod lze nicméně zobecnit tak, že základním kritériem je horní hranice

tržního podílu podniků uzavírajících dohodu na relevantním trhu. Dále jsou v nařízeních zpravidla stanoveny specifické závazky mající za cíl nebo výsledek ohrožení hospodářské soutěže, které způsobují nepoužití blokové výjimky na celou dohodu, popř. pouze na tyto konkrétní závazky. V oblasti státní podpory se nejedná o absolutní zákaz, ale o obecnou neslučitelnost státní podpory s vnitřním trhem. Případnou slučitelnost pak posuzuje Komise na základě předchozího oznámení o záměrech poskytnout státní podporu. Zde se pak blokové výjimky týkají té státní podpory, která může být považována za slučitelnou a je vyňata z povinnosti předchozího oznámení. Blokové výjimky jsou zde upraveny jediným nařízením obsahujícím část společnou a pak části věnující se jednotlivým kategoriím. Základními podmínkami pro použití blokové výjimky jsou pak její transparentnost ve smyslu možnosti jejího přesného vypočítání a motivační účinek představující zejména formální náležitosti žádosti o ni. Další podmínky se pak pro jednotlivé kategorie liší.

Posledním zkoumaným problémem byl možný vzájemný přesah a kombinace blokových výjimek, kdy může jít o výjimky v rámci jedné oblasti či napříč oběma oblastmi. Obecně lze uzavřít, že přestože se jednotlivé blokové výjimky v oblasti dohod mohou dotýkat stejného okruhu ujednání, k jejich kombinaci nedochází a z logiky věci to ani není potřeba. V případě státní podpory je pak určující výsledná výše státních podpor. Kombinace blokových výjimek z obou oblastí navzájem vyloučena není a zdá se, že Komise se k ní také nestaví negativně.

Závěrem bych shrnula, že blokové výjimky jsou upraveny poměrně komplexně a přehledně a že jejich účel bývá zpravidla naplněn.

Seznam zkratek

Asociační dohoda	Evropská dohoda zakládající přidružení mezi Českou republikou na jedné straně a Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně druhé
ČR	Česká republika
Dohody	dohody mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné
EU	Evropská unie
Komise	Evropská Komise
Nařízení č. 1/2003	Nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v čl. 81 a 82 Smlouvy (Úř. Věst. L 1, 4.1.2003, s. 1)
Nařízení o pojišťovnictví	Nařízení Komise (EU) č. 267/2010 ze dne 24. března 2010 o použití čl. 101 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie na určité kategorie dohod, rozhodnutí a jednání ve vzájemné shodě v odvětví pojišťovnictví (Úř. Věst. L 83, 30.3.2010, s. 1)
Nařízení o převodu technologií	Nařízení Komise (EU) č. 316/2014 ze dne 21. března 2014 o použití čl. 101 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie na kategorie dohod o převodu technologií (Úř. Věst. L 93, 28.3.2014, s. 17).
Nařízení o specializačních dohodách	Nařízení Komise (EU) č. 1218/2010 ze dne 14. prosince 2010 o použití čl. 101 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie na některé kategorie specializačních dohod (Úř. Věst. L 335, 18.12.2010, s. 43)
Nařízení o výzkumu a vývoji	Nařízení Komise (EU) č. 1217/2010 ze dne 14. prosince 2010 o použití čl. 101 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie na některé kategorie dohod o výzkumu a vývoji (Úř. Věst. L 335, 18.12.2010, s. 36)
Nařízení pro leteckou dopravu	Nařízení Rady (ES) č. 487/2009 ze dne 25. května 2009 o použití čl. 81 odst. 3 na některé kategorie dohod a jednání ve vzájemné shodě v odvětví letecké dopravy (Úř. Věst. L 148, 11.6.2009, s. 1)

Nařízení pro lodní dopravu	Nařízení Komise (EU) č. 697/2014 ze dne 24. června 2014, kterým se mění nařízení (ES) č. 906/2009, pokud jde o dobu jeho použitelnosti (Úř. Věst. L 184, 25.6.2014, s. 3)
Nařízení pro odvětví motorových vozidel	Nařízení Komise (EU) č. 461/2010 ze dne 27. května 2010 o použití čl. 101 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie na kategorie vertikálních dohod a jednání ve vzájemné shodě v odvětví motorových vozidel (Úř. Věst. L 129, 28.5.2010, s. 52).
Nařízení pro vertikální dohody	Nařízení Komise (EU) č. 330/2010 ze dne 20. dubna 2010 o použití čl. 101 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie na kategorie vertikálních dohod a jednání ve vzájemné shodě (Úř. Věst L 102, 23.4.2010, s. 1)
Nařízení pro zemědělství	Nařízení Rady (ES) č. 1184/2006 ze dne 24. července 2006 o použití určitých pravidel hospodářské soutěže na produkci zemědělských produktů a obchod s nimi (Úř. Věst. L 214, 4.8.2006, s. 7).
Nařízení pro železniční a silniční dopravu	Nařízení Rady (ES) č. 169/2009 ze dne 26. února 2009 o uplatňování pravidel hospodářské soutěže v dopravě po železnici, silnici a vnitrozemských vodních cestách (Úř. Věst. L 61, 5.3.2009, s. 1).
Obecné nařízení	Nařízení Komise (EU) č. 651/2014 ze dne 17. června 2014, kterým se v souladu s články 107 a 108 Smlouvy prohlašují určité kategorie podpory za slučitelné s vnitřním trhem (Úř. Věst. L 187, 26.6.2014, s. 1)
Rada	Rada Evropské Unie
Sdělení o relevantním trhu	Sdělení Komise o definici relevantního trhu pro účely práva hospodářské soutěže Společenství (OJ 1997 C 372/z); (Úř. Věst., Zvl. vyd. 2004, 08/sv. 1, s. 155).
SES	Smlouva o Evropských společenstvích
SFEU	Smlouva o fungování Evropské Unie
Soudní dvůr EU	Soudní dvůr Evropské Unie (od účinnosti Lisabonské smlouvy), Evropský soudní dvůr (před Lisabonskou smlouvou)
Státní podpora	veřejná podpora, státní podpora, státní pomoc, state aid

ÚOHS	Úřad na ochranu hospodářské soutěže
ZOHS	Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), ve znění pozdějších předpisů
ZOVP	Zákon č. 215/2004 Sb., o úpravě některých vztahů v oblasti veřejné podpory a o změně zákona o podpoře výzkumu a vývoje, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o zprůhlednění VP	Zákon č. 319/2006 Sb., o některých opatřeních ke zprůhlednění finančních vztahů v oblasti veřejné podpory, a o změně zákona č. 235/2004 Sb. o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použité literatury

Právní předpisy

EU:

Smlouva o fungování Evropské Unie (konsolidované znění) (Úř. Věst. C 326, 26.10.2012, s. 1).
Nařízení č. 17 z 21. 2. 1962, První nařízení, kterým se provádějí články 85 a 86 Smlouvy (Úř. Věst., Zvl. vyd. 2004, 08/sv. 1 s. 3).

Nařízení Rady č. 26 ze dne 4. dubna 1962 o použití určitých pravidel hospodářské soutěže na produkci zemědělských produktů a obchod s nimi. (Úř. Věst. 0, 20.4.1962, s. 993/62) ve znění nařízení č. 49 (Úř. Věst. 53, 1.7.1962, s. 1571/62).

Nařízení Rady č. 19/65/EHS ze dne 2. března 1965 o použití čl. 85 odst. 3 Smlouvy na určité kategorie dohod a jednání ve vzájemné shodě (Úř. Věst. 36, 6.3.1965, s. 533/65).

Nařízení Rady (EHS) č. 1017/68 ze dne 19. července 1968 o uplatňování pravidel hospodářské soutěže v dopravě po železnici, silnici a vnitrozemských vodních cestách (Úř. Věst. L 175, 23.7.1968, s 1).

Nařízení Rady (EHS) č. 3976/87 ze dne 14. prosince 1987 o použití čl. 85 odst. 3 Smlouvy na určité kategorie dohod a jednání ve vzájemné shodě v odvětví letecké dopravy (Úř. Věst. L 374, 31.12.1987, s. 9).

Nařízení Rady (EHS) č. 1534/91 ze dne 31. května 1991 o použití čl. 85 odst. 3 Smlouvy na určité kategorie dohod, rozhodnutí a jednání ve vzájemné shodě v odvětví pojišťovnictví (Úř. Věst., L 143, 7.6.1991, s. 1).

Nařízení Komise (ES) č. 2790/1999 ze dne 22. prosince 1999 o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na kategorie vertikálních dohod a jednání ve vzájemné shodě (Úř. Věst L 336, 29.12.1999, s. 21).

Nařízení Komise (ES) č. 2658/2000 ze dne 29. listopadu 2000 o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na kategorie specializačních dohod (Úř. Věst. L 304, 5.12.2000, s. 43).

Nařízení Komise (ES) č. 2659/2000 ze dne 29. listopadu 2000 o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na kategorie dohod o výzkumu a vývoji (Úř. Věst. L 304, 5.12.2000, s. 7).

Nařízení Komise (ES) č. 1400/2002 o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na kategorie vertikálních dohod a jednání ve vzájemné shodě v odvětví motorových vozidel (Úř. Věst. L 203, 1.8.2002, s. 30).

Nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v čl. 81 a 82 Smlouvy (Úř. Věst. L 1, 4.1.2003, s. 1).

Nařízení Komise (ES) č. 358/2003 ze dne 27. února 2003 o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na určité kategorie dohod, rozhodnutí a jednání ve vzájemné shodě v odvětví pojišťovnictví (Úř. Věst. L 53, 28.2.2003, s. 8).

Nařízení Komise (ES) č. 772/2004 ze dne 7. dubna 2004 o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na určité kategorie dohod o převodu technologií (Úř. Věst. L 123, 27.4.2004, s. 11).

Nařízení Rady (ES) č. 1184/2006 ze dne 24. července 2006 o použití určitých pravidel hospodářské soutěže na produkci zemědělských produktů a obchod s nimi (Úř. Věst. L 214, 4.8.2006, s. 7).

Nařízení Komise (ES) č. 800/2008 ze dne 6. srpna 2008, kterým se v souladu s články 87 a 88 Smlouvy o ES prohlašují určité kategorie podpory za slučitelné se společným trhem (Obecné nařízení o blokových výjimkách) (Úř. Věst. L 214, 9.8.2008, s. 3-47).

Nařízení Rady č. 169/2009 ze dne 26. února 2009 o uplatňování pravidel hospodářské soutěže v dopravě po železnici, silnici a vnitrozemských vodních cestách (Úř. Věst. L 61, 5.3.2009, s. 1).

Nařízení Rady (ES) č. 246/2009 ze dne 26. února 2009 o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na určité kategorie dohod, rozhodnutí a jednání ve vzájemné shodě mezi společnostmi liniové dopravy (konsorcii) (Úř. Věst. L 79, 25.3.2009, s. 1).

Nařízení Rady (ES) č. 487/2009 ze dne 25. května 2009 o použití čl. 81 odst. 3 na některé kategorie dohod a jednání ve vzájemné shodě v odvětví letecké dopravy (Úř. Věst. L 148, 11.6.2009, s. 1).

Nařízení Komise (ES) č. 906/2009 ze dne 28. září 2009 o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na určité kategorie dohod, rozhodnutí a jednání ve vzájemné shodě mezi společnostmi liniové dopravy (konsorcii) (Úř. Věst. L 256, 29.9.2009, s. 31.)

Nařízení Komise (EU) č. 267/2010 ze dne 24. března 2010 o použití čl. 101 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie na určité kategorie dohod, rozhodnutí a jednání ve vzájemné shodě v odvětví pojišťovnictví (Úř. Věst. L 83, 30.3.2010, s. 1).

Nařízením Komise (EU) č. 330/2010 z 20. 4. 2010, o použití čl. 101 odst. 3 SFEU na kategorie vertikálních dohod a jednání ve vzájemné shodě (Úř. Věst., 23. 4. 2010, L 102, s. 1).

Nařízení Komise (EU) č. 461/2010 ze dne 27. května 2010 o použití čl. 101 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie na kategorie vertikálních dohod a jednání ve vzájemné shodě v odvětví motorových vozidel (Úř. Věst. L 129, 28.5.2010, s. 52).

Nařízení Komise (EU) č. 1217/2010 ze dne 14. prosince 2010 o použití čl. 101 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie na některé kategorie dohod o výzkumu a vývoji (Úř. Věst. L 335, 18.12.2010, s. 36).

Nařízení Komise (EU) č. 1218/2010 ze dne 14. prosince 2010 o použití čl. 101 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie na některé kategorie specializačních dohod (Úř. Věst. L 335, 18.12.2010, s. 43).

Nařízení Rady (EU) č. 733/2013 ze dne 22. července 2013, kterým se mění nařízení (ES) č. 994/98 o použití článků 92 a 93 Smlouvy o založení Evropského společenství na určité kategorie horizontální státní podpory (Úř. Věst. L 204, 31.7.2013, s. 11).

Nařízení Rady (ES) č. 734/2013 ze dne 22. července 2013, kterým se mění nařízení (ES) č. 659/1999, kterým se stanoví prováděcí pravidla k článku 93 Smlouvy o ES (Úř. Věst. L 204, 31.7.2013, s. 15).

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1379/2013 ze dne 11. prosince 2013 o společné organizaci trhů s produkty rybolovu a akvakultury a o změně nařízení Rady (ES) č. 1184/2006 a (ES) 1224/2009 a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 104/2000 (Úř. Věst. L 354, 28.12.2013, s. 1).

Nařízení Komise (EU) č. 316/2014 ze dne 21. března 2014 o použití čl. 101 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie na kategorie dohod o převodu technologií (Úř. Věst. L 93, 28.3.2014, s. 17).

Nařízení Komise (EU) č. 651/2014 ze dne 17. června 2014, kterým se v souladu s články 107 a 108 Smlouvy prohlašují určité kategorie podpory za slučitelné s vnitřním trhem (Úř. Věst. L 187, 26.6.2014, s. 1) (včetně Předlohy obecného nařízení o blokových výjimkách – DŮVODOVÁ ZPRÁVA, s. 1).

Nařízení Komise (EU) č. 697/2014 ze dne 24. června 2014, kterým se mění nařízení (ES) č. 906/2009, pokud jde o dobu jeho použitelnosti (Úř. Věst. L 184, 25.6.2014, s. 3).

ČR:

Zákon č. 111/1927 Sb.

Zákon č. 141/1933 Sb., o kartelech a soukromých monopolech

Zákon č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách a o změně některých zákonů (zákon o investičních pobídkách)

Zákon č. 143/2001 Sb., o ochranně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), ve znění pozdějších předpisů (včetně důvodové zprávy).

Zákon č. 215/2004 Sb., o úpravě některých vztahů v oblasti veřejné podpory a o změně zákona o podpoře výzkumu a vývoje, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 319/2006 Sb., o některých opatřeních ke zprůhlednění finančních vztahů v oblasti veřejné podpory, a o změně zákona č. 235/2004 Sb. o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Vyhláška Úřadu na ochranu hospodářské soutěže č. 198/2001 Sb., pro určité druhy vertikálních dohod

Vyhláška Úřadu na ochranu hospodářské soutěže č. 199/2001 Sb., pro určité druhy dohod o výzkumu a vývoji

Vyhláška Úřadu na ochranu hospodářské soutěže č. 200/2001 Sb., pro určité druhy dohod o poskytování technologií

Vyhláška Úřadu na ochranu hospodářské soutěže č. 201/2001 Sb., pro určité druhy dohod o specializaci

Vyhláška Úřadu na ochranu hospodářské soutěže č. 202/2001 Sb., pro určité druhy dohod v oblasti pojišťovnictví

Vyhláška Úřadu na ochranu hospodářské soutěže č. 203/2001 Sb., pro určité druhy dohod týkajících se konzultací o cenách v osobní letecké dopravě a přidělování volného letištního času;

Vyhláška Úřadu na ochranu hospodářské soutěže č. 204/2001 Sb., pro určité druhy dohod o distribuci a servisu motorových vozidel

Vyhláška Úřadu na ochranu hospodářské soutěže č. 205/2001 Sb., pro určité druhy dohod v oblasti drážní, silniční a vnitrozemské vodní dopravy.

Vyhláška Úřadu na ochranu hospodářské soutěže č. 31/2003 Sb., pro určité druhy vertikálních dohod o distribuci a servisu motorových vozidel

Soft-law:

Sdělení Komise o definici relevantního trhu pro účely práva hospodářské soutěže Společenství (OJ 1997 C 372/z); (Úř. Věst., Zvl. vyd. 2004, 08/sv. 1, s. 155).

Hodnotící zpráva o uplatňování nařízení Komise (ES) č. 1400/2002 ze dne 28. května 2008, SEK (2008) 1946.

Sdělení Komise – Budoucí rámec soutěžního práva použitelný v odvětví motorových vozidel ze dne 22. července 2009, KOM /2009) 388.

Sdělení Komise č. 2011/C 11/01 - Pokyny k použitelnosti článku 101 Smlouvy o fungování Evropské unie na dohody o horizontální spolupráci (Úř. Věst. C 11, 14.1.2011, s. 1).

Učebnice a monografie

Eliáš, K., Bejček, J., Hajn, P., Ježek, J. a kol. Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, 652 s.

Janků, M. Mikušová, J. Veřejné podpory v soutěžním právu EU. I. vydání. Praha : C.H.Beck, 2012, 290 s.

Malíř, J. Právo veřejných podpor Evropské unie. Zákaz poskytování veřejných podpor a výjimky z tohoto zákazu. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2013. 304 s.

Munková, J., Kindl, J., Svoboda, P. Soutěžní právo. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012, 645 s.

Petr, M. a kol. Zakázané dohody a zneužívání dominantního postavení v ČR. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 624 s.

Raus, D. Oršulová, A. Zákon o ochraně hospodářské soutěže. Komentář. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2014, 680 s.

Judikatura

Soudní dvůr EU:

Rozsudek ESD ze dne 5. února 1963. NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration (Van Gend en Loos). Ve věci č. C-26/62.

Rozsudek ESD ze dne 13. července 1966. Établissements Consten S.à.R.L. a Grundig-Verkaufs-GmbH proti Komisi. Spojené věci 56 a 58/64.

Rozsudek ESD ze dne 21. února 1973. Europemballage Corporation a Continental Can Company Inc. proti Komisi (Continental Can). Ve věci 6/72.

Rozsudek ESD ze dne 22. března 1977. Iannelli & Volpi SpA proti Ditta Paolo Meroni. Ve věci č. 74/76.

Rozsudek ESD ze dne 25. října 1977. Metro proti Komisi. Ve věci C-26/76.

Rozsudek ESD ze dne 14. února 1978. United Brands Company a United Brands Continentaal BV proti Komisi (United Brands). Ve věci 27/76.

Rozsudek ESD ze dne 25. října 1983. Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft AEG-Telefunken AG proti Komisi. Ve věci č. 107/82.

Rozsudek ESD ze dne 12. července 1984. Hydrotherm Gerätebau GmbH proti Compact del Dott. Ing. Mario Andreoli & C. Sas. (Hydroterm). Ve věci č. 170/83.

Rozsudek ESD ze dne 11. ledna 1990. Sandoz prodotti farmaceutici SpA proti Komisi. Ve věci č. 277/87.

Rozsudek ESD ze dne 21. března 1990. Belgické království proti Komisi (Tubemeuse). Ve věci C-142/87.

Rozsudek ESD ze dne 21. března 1991. Italská republika proti Komisi (ENI-Lanerossi). Ve věci C-303/88.

Rozsudek ESD ze dne 23. dubna 1991. Klaus Höfner and Fritz Elser proti Macrotron GmbH (Höfner & Elser v Macroton GmbH). Ve věci C-41/90.

Komise:

Rozhodnutí Komise ze dne 24. ledna 2007 ve věci státní podpory č. C 52/2005 (ex NN 88/2005, ex CP 101/2004), kterou Italská republika poskytla formou příspěvku na nákup digitálních dekodérů. (Úř. Věst. L 147, 8.6.2007, s. 1).

Internetové zdroje

http://ec.europa.eu/competition/state_aid/modernisation/index_en.html

<https://www.uohs.cz/cs/uvodni-stranka.html>

Název práce v anglickém jazyce

Protection of economic competition – block exemptions

Abstract

Block exemptions are very specific institute of competition law but although they have existed in European law for many decades, their application is not well-known in public. Certain activities in an economic competition were generally considered distorting the free competition and thus being undesirable so the EU institutions decided to prohibit them unless otherwise provided. The cartels and state aid generally bring imbalance and unfair conditions in the internal market, but there are certain circumstances which justify their usage and allowance in some cases. The actions, which are allowed due to their specific circumstances and under certain conditions, are provided in the form of so called block exemptions.

Block exemptions are issued in two areas of competition law, agreements between undertakings and state aid. Agreements between undertakings, i.e. cartels, which affect the business in the internal market, are prohibited by Art. 101 (1) TFEU and the block exemptions determine the categories of cartels which can be allowed. On the other side, the state aid is only considered as incompatible with the internal market in Art. 107 (1) TFEU. According to Art. 108 (1, 3) TFEU, the Commission has to be notified by Member States about every state aid which is scheduled to be provided in advance and it examines whether such a state aid is compatible with the internal market. There are certain categories of state aid which are exempted from this obligation to notify.

The objective of this thesis is to provide the description of the block exemptions in both relevant areas. When analyzing them together, we can assess whether they have any common features and they apply in the same or similar manner or whether they are only designated in the same way, but have nothing common.

The paper is divided into five chapters. The opening chapter deals with the general aspects of competition law connected with the block exemptions: functions and aims of competition law, the areas which the block exemptions are issued in and basic terms.

The second chapter provides the legal regulation of the block exemptions and its evolution in the past.

In the third chapter, I focus on the aspects closely related to the block exemptions, as the concept of exemptions, the description of legal, block and *de minimis* exemptions, the process of issuing of the block exemptions and classical structure of the block exemption regulation.

The particular block exemptions regulations are analyzed in the fourth chapter. I critically describe the main purposes and characteristics of the categories of block exemptions there.

The chapter five deals with relation of the block exemptions in both areas, including their overlap and their possible combination in practise.

The most important findings are summarized and my conclusions are presented in the last part of this paper.

The legal regulation of block exemptions, and of economic competition generally, is very problematic area of law. The exemptions try to balance between negative and positive effects of certain actions in the economic competition, to facilitate providing some necessary or required processes and improvements in the internal market and/or to compensate certain unfairness in the economic relations. This procedure is accompanied by many imperfections and uncertainties, but the benefit of block exemptions to the protection of economic competition is indisputable. Also their continuous and subsequent inspection and revision by the Commission and by the Court of Justice of the EU helps to ensure their beneficial effect.

Překlad v Českém jazyce:

Blokové výjimky jsou velmi specifickým institutem soutěžního práva, ale přestože se v evropském právu vyskytují po mnoho desetiletí, jejich užívání není mezi veřejností příliš známé. Některá jednání v hospodářské soutěži byla obecně shledána narušujícími svobodnou soutěž a tedy nežádoucími, proto se instituce EU rozhodly tato jednání zakázat, není-li stanoveno jinak. Kartely a státní podpory obecně vnáší na vnitřní trh nerovnováhu a nespravedlivé podmínky, ale jisté okolnosti mohou jejich dovolenost a použití v některých případech ospravedlnit. Ta jednání, která jsou díky svým specifickým okolnostem a za splnění určitých podmínek povolena, jsou stanovena formou tzv. blokových výjimek.

Blokové výjimky jsou vydávány ve dvou oblastech soutěžního práva, v oblasti dohod mezi podniky a v oblasti státní podpory. Dohody mezi podniky, tj. kartely, které ovlivňují obchod na vnitřním trhu, jsou dle čl. 101 odst. 1 SFEU zakázané a blokové výjimky pak stanovují kategorie dohod, které jsou povoleny. Na druhou stranu, státní podpora je dle čl. 107 odst. 1 SFEU pouze považována za neslučitelnou s vnitřním trhem. Podle čl. 108 Odst. 1 a 3 SFEU musí být Komise předběžně informována o každé zamýšlené státní podpoře a zkoumá, zda je taková státní podpora v souladu s vnitřním trhem. Některé kategorie státní podpory jsou z této oznamovací povinnosti vyňaty.

Cílem této práce je poskytnout výklad blokových výjimek v obou relevantních oblastech. Při jejich společném zkoumání pak můžeme zhodnotit, jestli mají nějaké společné

znaky a aplikují se podobně, nebo jestli jsou pouze stejně označeny, aniž by měly něco společného.

Tato práce je rozdělena do pěti kapitol. Úvodní kapitola se zabývá obecnými aspekty soutěžního práva, které souvisí s blokovými výjimkami: funkce a cíle soutěžního práva, oblasti, ve kterých jsou blokované výjimky vydávány a základní pojmy.

Druhá kapitola poskytuje přehled právní úpravy blokovaných výjimek a popis jejího vývoje v minulosti.

Ve třetí části se zaměřuji na aspekty úzce spjaté s blokovými výjimkami, jako je pojem výjimky, výklad výjimky legální, blokované a malého rozsahu, proces vydávání blokovaných výjimek a klasická struktura nařízení o blokovaných výjimkách.

Jednotlivá nařízení o blokovaných výjimkách jsou rozebrána v kapitole čtvrté. Kriticky zde popisují hlavní účely a charakteristiky jednotlivých kategorií blokovaných výjimek.

Kapitola pět se zabývá vztahy mezi blokovými výjimkami v obou oblastech, včetně jejich přesahu či možné kombinace v praxi.

V poslední části jsou shrnuty nevýznamnější poznatky a prezentují zde své vlastní závěry.

Právní úprava blokovaných výjimek, a hospodářské soutěže obecně, je velmi problematickou oblastí práva. Výjimky se snaží vyvažovat negativní a pozitivní účinky určitých jednání v hospodářské soutěži, usnadnit realizaci některých nezbytných nebo žádoucích procesů a pokroků na vnitřním trhu a/nebo kompenzovat jisté nespravedlnosti v ekonomických vztazích. Tento proces je doprovázen mnoha nedokonalostmi a neurčitostmi, ale přínos blokovaných výjimek v ochraně hospodářské soutěže je nesporný. Také průběžná a následná kontrola a revize Komisí a Soudním dvorem EU přispívá k zajištění jejich přínosných účinků.

Klíčová slova

Ochrana hospodářské soutěže

Dohody narušující hospodářskou soutěž

Státní podpora

Blokované výjimky

Protection of economic competition

Agreements distorting the economic competition

State aid

Block exemptions